

श्रद्धा आणि सबूरी

— श्री. रमेश कुलकर्णी
परंडा रेड, पाण्याच्या टाकीजवळ,
बाशी, जिल्हा-सोलापूर.

दि. ८ फेब्रुवारी १९८५ या दिवशी मी श्री साईबाबांचे नाव घेऊन बांधकाम सुरु केले. मी ज्या वेळेस बांधकाम सुरु केले त्या वेळेस बांधकाम पूर्ण होईल असे वाटले सुद्धा नव्हते. मजजवळ केवळ १० ते ११ हजार रु. इतकेच पैसे बँकेमध्ये खात्यावर जमा होते. परंतु जेव्हा मी घराचे बांधकाम सुरु केले तेव्हा मला कळले की, बांधकामामध्ये किती अडचणी येतात. जेव्हा स्लॅब टाकायचा होता तेव्हा पैशावाचून बांधकाम अडून राहिले होते. आता काय करावे असा विचार करीत असतानाच मला माझ्या साडूकडून ५०००/- रुपये मिळाले व स्लॅबचे काम पूर्ण झाले.

मी बांधकाम सुरु केले तेव्हा असे बोललो होतो की, माझे संपूर्ण बांधकाम जर साईकृपेने पूर्ण झाले तर माझ्या घराला मी “साईकृपा” हे नाव देईन. व शिर्डी येथे जाऊन साईबाबांचा मोठा फोटो आणून त्याची प्रतिष्ठापना करून मगच वास्तु शांती करीन. त्याप्रमाणे मी सर्व केले.

आणखी एक गोष्ट म्हणजे मी साईबाबांचा फोटो पूर्वी मनात योजल्याप्रमाणे पॅसेजमध्ये ठराविक ठिकाणी लाविन असे मनोमन योजले होते. परंतु घरच्यांनी तो फोटो मला मोठ्या हॉलमध्ये लावण्यास सांगितले. फोटो हॉलमध्ये लावताना मी फोटोसहीत शिर्डीवरून खाली पडलो व माझ्या खांद्याला मार लागला. मला वाटले की, निश्चित फ्रॅक्चर झाले. म्हणून मी डॉक्टरकडे गेलो व स्क्रिनिंग केले. परंतु त्यांनी हाड वगैरे काही मोडले नसून नुसता मुका मार लागलेला आहे असे सांगितले. तेव्हा कुठे मला बरे वाटले. विशेष म्हणजे मी एवढ्या उंचावरून खाली पडूनसुद्धा साईबाबांचा फोटो फुटला नाही किवा काहीसुद्धा फोटोला झाले नाही. मी नंतर तो फोटो पूर्वी मनामध्ये योजल्याप्रमाणे पॅसेजमध्ये लावला.

त्याचप्रमाणे मला जर दुसरी मुलगी झाली तर मी तिचे नाव श्रद्धा ठेवीन असे बोललो होतो. त्याप्रमाणे मला मुलगी झाली व मी तिचे नाव श्रद्धा ठेवले.

श्री साईलीला

एप्रिलचा अंक हा ६६ व्या वर्षाचा प्रथमांक व रामनवमी विशेषांक म्हणून प्रकाशित होईल. मुख्यपृष्ठावर श्रींचे नयन मनोहर चित्र.

मला टी.सी.च्या कचात्यातून सोडविणारी व्यक्ती कोण होती?

— श्री. बी.व्ही. सावन्त

(बी.ए.एस्.एच्.एस्.एस्.)

साहित्य-विशारद, अनुवाद पंडित,
१८६/६८७२, कन्नमवार नगर नं. २,
विक्रोळी (पूर्व), मुंबई-४०० ०८३.

ही एक सत्य घटना गेल्या पावसाळ्यातील आहे. त्या दिवशी सकाळपासूनच जोरदार पाऊस कोसळत होता. त्यामुळे रोजच्यापेक्षा मध्य-रेल्वेच्या गाड्या जास्त उशीराने धावत होत्या. मला दादरहून विक्रोळीला जायचे होते. पण गाड्या उशिराने येत असल्यामुळे व दादर स्थानकावरील तुफान गर्दीमुळे मला गाडीत चढताच येत नक्ते. म्हणून ३-४ गाड्या सोडून दिल्या, पण प्रत्येक वेळी गर्दी वाढताच होती. अखेरीस वैतागून मी ‘प्रथम श्रेणीच्या’ डब्यात शिरलो. मी रेल्वेमध्येच नोकरीस असल्यामुळे, जर टी.सी. ने पकडले तर फार तर डबा बदलून उतरून जावयास सांगेल, अशी माझी अपेक्षा होती.

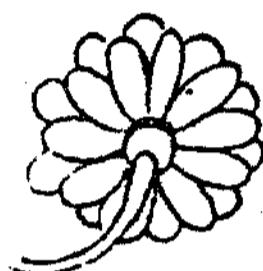
मी दादरहून ‘धीम्या’ गाडीने कुल्यापर्यंत आलो. व कुर्ला स्थानकावर दोन टी.सी. आमच्या डब्यात शिरले. पहिल्या वर्गात सुद्धा फार गर्दी होती, त्यामुळे तिकिटे तपासता-तपासता, घाटकोपर स्थानक जवळ आले. मी मनातल्या मनात साईबाबांचा धावा करीत होतो की, जर घाटकोपर स्थानक येईपर्यंत टी.सी. ने मला विचारले नाही, तर मी घाटकोपरलाच उतरेन. पण दुर्दैवाने त्यांनी माझा रेल्वेपास पहावयास मागितला व द्वितीय श्रेणीचा पास म्हणून स्वतःजवळ ठेवला. त्या डब्यात माझ्यासारखे आणखी दोघेजण होते. आम्हा तिघांना घेऊन ते घाटकोपर नं. १ च्या स्टेशनमास्तरच्या केबिनमध्ये घेऊन गेले व तिघांचेही रेल्वे पास केबिनमध्यल्या रोजच्या टी.सी. जवळ दिले. त्यांना, आम्हा तिघांनाही प्रथम वर्गामधून प्रवास केल्याबद्दल प्रत्येकी २५/- रु. दंड घ्यावयास सांगितले. व ते दोघेही पुन्हा तिकिटे तपासणीसाठी निघून गेले.

आम्ही केबिनमधील दोन्ही टी.सी.ना पावसामुळे उशिराने येणाऱ्या गाड्या व तुफान गर्दी यामुळे नाईलाजाने प्रथम वर्गाच्या डब्यात चढावे लागले हे समजावून सांगत होतो. पण ज्यावेळी टी.सी. आम्हा तिघांना केबिनमध्ये आणीत होते त्यावेळी सफेद पायजमा व सदरा घातलेली एक व्यक्ती आमच्यामागून त्या केबिनमध्ये आली. केबिनमधील टी.सी. ना त्या व्यक्तिने आपले कार्ड दाखवून सांगितले की, हे दोघेही माझ्या ऑफिसात काम करतात व हे अत्यंत प्रामाणिक असल्यामुळे त्यांना दंड न घेता सोडून द्या. असे पुन्हा प्रथम वर्गात चढू नका असे सांगून आमचे रेल्वे पास आम्हाला परत दिले. आम्ही ताबडतोब त्या व्यक्तिचे आभार मानण्यासाठी एक व दोन नंबरच्या फलाटावर त्यांना शोधू लागलो; पण ती व्यक्ती कोठेच दिसेना. बरे, तेवढ्या वेळात एकही रेल्वे

गाडी एक किंवा दोन नंबरकरून गेलेली नाही. मी माझ्या बरोबरच्या माणसाला विचारले की, तू मधाच्या व्यक्तिला ओळखतोस का? पण त्याने सांगितले की, ती व्यक्ती तुमच्या परिचयाची असेल, असे मी समजत होतो. आम्ही दोघांनीही त्या व्यक्तीला रेल्वेच्या ऑफिसमध्ये कधीच पाहिले नव्हते. किंवा ओळखसुद्धा नव्हती

मग बराच वेळ विचार केल्यावर मला वाटले की, मनातल्या मनात गाडीमध्ये मी साईबाबांचा धावा केला. म्हणून तर मला सोडविण्यासाठी साईबाबा दुसरा वेष परिधान करून आले नसावेत ना! तसे नसते तर आम्हाला सोडविणारी ती व्यक्ती कोण होती? व क्षणात अदृश्य का झाली? भक्तासाठी इतके कष्ट साईबाबांखेरीज आणखी कोण घेऊ शकेल?

संस्थानच्या 'अंधत्व निर्मूलन' कार्याची राज्यमंत्र्यांकडून प्रशंसा

शिरडी - 'श्री. साईबाबा संस्थानच्या पुढाकाराने गेल्या १० वर्षात सुमारे ३५०० रुग्णांना नेत्र दृष्टी देऊन अंधत्व निर्मूलन कामी जो सहभाग घेतला, तो प्रशंसनीय आहे. अंधत्व निर्मूलन कामी सेवाभावी संस्थांनी पुढाकार घेतल्यास शासन त्यांना सहाय्य करील' असे आश्वासन पाटबंधारे राज्यमंत्री ना. अण्णासाहेब म्हस्के यांनी शिर्डी येथे दिले.

श्री. साईबाबा संस्थान, शिर्डी, नगर जिल्हा परिषद व मुंबई लायन्स क्लबच्या वतीने नुकतेच आयोजित करण्यात आलेल्या मोफत नेत्र शस्त्रक्रिया शिबिराच्या समारोप प्रसंगी ते बोलत होते. अध्यक्षस्थानी श्री. साईबाबा संस्थानचे विश्वस्त श्री. भिमाशंकर खांबेकर होते. या नेत्र शिबिरात ३५४ रुग्णांवर नेत्र शस्त्रक्रिया करण्यात आली.

प्रारंभी श्री. साईबाबा संस्थानचे विश्वस्त श्री. भिमाशंकर खांबेकर यांनी स्वागत करून प्रास्ताविक भाषणात संस्थानच्या उपक्रमाची माहिती दिली.

ना. अण्णासाहेब म्हस्के पुढे म्हणाले की, शिर्डी या आंतरराष्ट्रीय किर्तीच्या देवस्थानाचे महत्व ध्यानात घेता शासन सुद्धा स्वच्छ शिर्डीसाठी प्रयत्न करील. त्यासाठी विश्वस्त मंडळाने सुसूत्र पद्धतीने योजना तयार केल्यास आम्ही त्यास मूर्त स्वरूप देण्याचा निश्चितपणे प्रयत्न करू.

यावेळी मुंबई लायन्स क्लबचे अध्यक्ष श्री. जे.बी. श्रॉफ यांनी ना. म्हस्के, विश्वस्त श्री. खांबेकर, डॉ. तेलंग, श्री. शिवलकर यांचा सत्कार केला.

याप्रसंगी जिल्हा आरोग्य अधिकारी श्री. बी.बी. मुंडे, आमदार दादा पा. रोहमारे, लायन्स क्लबचे अध्यक्ष श्री. श्रॉफ, डॉ. ए.व्ही. शिवलकर यांची भाषणे झाली. कार्यक्रमाचे संयोजन श्री. साईनाथ हॉस्पिटलचे डॉ. पी.एस. देशपांडे यांनी केले.

शिरडीवृत्त नोव्हेंबर १९८६

या महिन्यात श्री साईबाबांच्या दर्शनासाठी बाहेरगावची भक्तमंडळी बरीच आली होती. काही कलाकारांनी श्रींच्या पुढे हजेरी दिली. ती खालीलप्रमाणे —

किर्तन : १) श्री. मधुकर गणेश सूर्यवंशी, संस्थान गवई किर्तनकार, प्रवचनकार यांची किर्तने एकादशी व महत्वाच्या दिवशी झाली.

२) श्री. ह.भ.प. शिवनाथ महाराज, मु. लिहाया, अमरावती.

३) श्री. ह.भ.प. वसंतबुवा राधाकृष्ण शेंदर्णीकर, सांगली.

४) श्री. ह.भ.प. लक्ष्मणबुवा वाकचौरे, शिरडी.

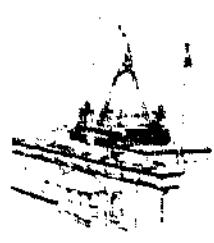
प्रवचन : १) श्री. ह.भ.प. वसंत रा. पाबरे, ठाणे.

भजन, गायन, वादन इ. :- १) श्री. राजन पटेल, सायन २) श्री. मोहन विश्वनाथ यडोलकर, विक्रोळी ३) श्री. विश्वनाथ मो. शिदोडकर ४) श्री. अनुराग श्रीवास्तव, गोरेगाव ५) श्री. अशोक पांडे, कोपरगाव ६) श्री. दत्तात्रय तुकाराम दयाळ, सातारा ७) श्री. ठाकूर भुपालसिंह, जबलपूर ८) श्री. दुर्गेश व्यौहार, जबलपूर ९) श्री. जादुगार प्रिन्स धर्मेंद्र, सोलापूर १०) श्री. विजय शंकर शेटकर, भांडूप. ११) श्री. रतनलाल शार्मा, धंतोली नागपूर १२) श्री. दत्तात्रय लक्ष्मण साठले, मुंबई १३) श्री. लक्ष्मण रामचंद्र चव्हाण, गिरगाव १४) श्री. सुरेंद्र सक्सेना, नवी दिल्ली १५) श्री. फतेसिंग, नवी दिल्ली १६) श्री. अरुण ओंकारनाथ सोमाणी, संगमनेर १७) श्री. हरिशंद्र लक्ष्मण काणकेकर, जोगेश्वरी १८) श्री. नारायण महाराज भजनी मंडळ, कुर्ला १९) सौ. शशीकला सदाशिव कुलकर्णी, डोंबिवली २०) श्री. गुरुदास नरहरी नाईक, चिंचवाडा २१) श्री. के.व्ही. रमण्णैया, खमण २२) श्री. पांडुरंग वामन भोसले, वडळ २३) श्री. दत्तप्रासादिक भजनी मंडळ, प्रवरानगर २४) श्री. राजेंद्र थेटे २५) श्री. परशुराम थेटे २६) श्री. बाळासाहेब थेटे २७) श्री. विलास थेटे २८) श्री. भिमराज पवार २९) श्री. जगन्नाथ पवळ ३०) श्री. जगन्नाथ कुलथे ३१) श्री. दिलीप चक्रवर्ती, सांताक्रुज ३२) श्री. प्रभाकर लक्ष्मण जाधव, जामगांव ३३) सौ. रेखा नागेश प्रभू, प्रभादेवी ३४) सौ. सुनंदा दादासाहेब पाटील, कोल्हापूर ३५) श्री. श्यामचरण बाबा, नंदीयाल ३६) सौ. कुमुदिनी मुंडकर, पुणे.

— लक्ष्मीपूजन कार्यक्रम —

शनिवार दि. ११.११.८६ रोजी सायंकाळी ५ ते ६ लक्ष्मीपूजन कार्यक्रम मा. कार्यकारी अधिकारी, श्री. रा.द. बन्नेसाहेब यांच्या हस्ते संपन्न झाला. धुंपारती झाल्यानंतर तिर्थप्रसाद वाटण्यात आला.

कार्तिकी एकादशी : सालाबादप्रमाणे कार्तिकी एकादशी निमित्त बुधवार, दि. १२.११.८६ रोजी रात्री ७ ते ९ किर्तन झाले. रात्री श्रींच्या पालखीची मिरवणूक गावातून मिरवून आल्यानंतर रात्री ११ वाजता शोजारती झाली.

तुळशी विवाह : गुरुवार दि. १३.११.८६ रोजी सालाबादप्रमाणे दारकामाईत तुळशी विवाह कार्यक्रम संपन्न झाला. साईभक्त व संस्थान कर्मचारी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. मुलांनी फटाके, भुईनळे वाजवून आनंद व्यक्त केला.

हवापाणी : शिरडी येथील हवापाणी उत्तम असून, रोगराई काही नाही. थंडीचे प्रमाण वाढले आहे.

डिसेंबर १९८६

या महिन्यात नाताळची सुट्टी असल्याने श्री साईबाबांच्या दर्शनासाठी भक्तांच्या गर्दीचे प्रमाण अधिक वाढले होते. शाळा, कॉलेजच्या बन्याचशा सहली आल्या होत्या.

काही कलाकारांनी श्रींच्या पुढे हजेरी दिली ती खालीलप्रमाणे —

कीर्तन :- १] ह.भ.प. मधुकर गणेश सूर्यवंशी, संस्थान पुजारी (गवई) यांची कीर्तने एकादशी व महत्वाचे दिवशी झाली. २] ह.भ.प. सहादू दिगंबर शिंदे, बाशी, ३] ह.भ.प. केशव शिवाजी राणे, दादर.

प्रवचन :- ह.भ.प. लक्ष्मण महाराज वाकचौर, शिरडी

भजन, गायन, वादन :- १] श्री. गणेश भजन मंडळ, नागपूर २] श्री. जयवंतराव कुलकर्णी, मुंबई ३] श्री. अरविंद म्हात्रे, मुंबई ४] श्री. धनराज पाटील, मुंबई ५] श्री. विजय व्यास, सुरत ६] श्री. बी. सत्यनारायण, सिंकंदराबाद ७] श्री. एम. मुक्तेश्वर, सिंकंदराबाद ८] श्रीमती जयवाणी, हैद्राबाद ९] श्री. आर. प्रतापराणा, तुमकोर १०] श्री. दत्तप्रसाद भजनी मंडळ, काटे पिपळगांव ११] सौ. आसावरी वायकुळ, घाटकोपर, १२] श्री. के.डी. पवार, पंढरपूर १३] श्री. ए.एन. शिंदे १४] श्री. एस.आर. स्वामी १५] श्री. बी.डी. शेळके १६] श्री. ए.टी. फराटे १७] श्री. एच.के. मोरे, पंढरपूर १८] श्री. श्रीधर कीर, जादुगर, मुंबई १९] श्री. बाळकृष्ण कीर २०] सौ. शिल्पा कीर २१] सौ. सावित्रीबाई कीर २२] श्री. नरेश लक्ष्मण सोमण, नागपूर २३] श्री. गुरुकृपा भजनी मंडळ, अंधेरी २४] श्री. संत मल्हाराव कोहाड, मुंबई २५] श्री. नरेंद्र एस. कोहाड २६] श्री. एस.एन. बोरगांवकर, लातूर २७] श्री. बाबू गोविंदराव बोरगांवकर २८] श्री. राम कमलाकर बोरगांवकर २९] सौ. सरोज बाबू बोरगांवकर ३०] श्री. अनिल बेरळेकर आणि पाटी, कोल्हापूर ३१] सौ. मंगला बेरळेकर ३२] श्री. आबू वरमुदिकर ३३] श्री. प्रमोद इनामदार ३४] श्री. सुनील विचारे ३५] श्री. रमेश दहीगडे ३६] श्री. अरुण पोवार ३७] श्री. दिनेश पंडित ३८] कुमार राजू ३९] श्री. जे.के. ४०] कु. शुभांगी पेंडसे ४१] कु. शारदा ४२] कु. बेबी पिंकी ४३] श्री. अण्णा कदम व पुढील सतरा डेकॉरेटर्स ४४] श्री. दत्ताराम कदम ४५] श्री. वसंत जोशी ४६] श्री. विलास पावसकर ४७] श्री. मुकुंद पाटील ४८] श्री. यशवंत नाईक ४९] श्री. शशांक तावडे ५०] श्री. रविश तावडे ५१] श्री. अनिल चव्हाण ५२] श्री. मणिंदरसिंग ओबेरॉय ५३] श्री. सुरेश हिलेकर ५४] श्री. सुरेश अंजलेकर ५५] श्री. शशी दळवी ५६] श्री. सतीश राव ५७] श्री. सुरेश पोयरेकर ५९] श्री. रवी चव्हाण ६०] श्री. बारकू शेठ

६१] श्री. गोपालनारी सत्संग मंडळ, खार ६२] श्री. किशोर रामचंद्र श्रोत्रीय, भोपाल
 ६३] श्री. आर.प्रताप राजू ६४] श्री. अंबादास गोपाळे बेदरे, पाकाटा ६५] श्री. मयुरेश
 महिला भजनी मंडळ, घसवड ६६] एस. झाशी राणीबाई, मद्रास ६७] डॉ. श्रीनिवासन,
 मुंबई ६८] श्री. के.टी. टिकू, विलेपाले ६९] श्री. डॉ. मधुकर भगवान गावडे, बदलापूर
 ७०] श्री. अशोक भगवान गावडे ७१] श्री. किरणकुमार दुधाळकर, निर्माता, नाटक
 'सबका मालिक एक' ७२] श्री. श्याम परळकर ७३] श्री. दिनानाथ लाड ७४] श्री.
 गंगाराम आंबेकर ७५] श्री. नारायण बारी ७६] श्री. शांतराम मोरे ७७] श्री. रविंद्र तांबे
 ७८] श्री. मधुसुदन ७९] श्री. राम कोतापकर ८०] श्री. श्रीपाद सावंत ८१] श्री. अरुण
 मोंडकर ८२] श्री. नंदू आचरेकर ८३] श्री. सतीश नारिग्रेकर ८४] श्री. भाई शिंदे
 ८५] श्री. ज्ञानेश्वर आंगणे ८६] श्री. मधुसुदन आंगणे ८७] श्री. प्रमोद मयेकर ८८] श्री.
 अजीत दाभोळकर ८९] श्री. अमितकुमार ९०] श्री. प्रदीप कदम ९१] श्री. शाकीर
 ९२] श्री. आशाकिरण ९३] श्री. अरुण निकम ९४] कु. सुमन शिरवळकर ९५] कु.
 स्मिता कोतापकर ९६] श्री. प्रदीप नवटे ९७] कु. तेजा किरण ९८] श्री. चंद्रशेखर
 कामेटकर ९९] श्री. बाबा आंबेकर १००] श्री. समसू और साथी १०१] श्री. गंगाराम
 आंबेकर १०२] श्री. विलास वर्दम, मेकप सर्विस १०३] श्री. नारायण चारी १०४] श्री.
 भाई शिंदे १०५] श्री. सुभाष कोरगांवकर १०६] कुमार क्योमस नेव्हल मास्टर
 १०७] श्रीमती होमाय नव्हील मास्टर १०८] श्री. नेव्हील रो मास्टर १०९] श्रीमती सुचित्रा
 आंबेकर ११०] श्री. अरुण गोसावी १११] श्री. मनोज वर्दम ११२] श्री. चंद्रकांत शिंदे
 ११३] श्री. बरची अहमद ११४] श्री. दौलत शर्मा, मुंबई ११५] श्री. रमेश दुबे, इंदौर.

दत्तजयंती कार्यक्रम :- सालाबादप्रमाणे सोमवार दि. १५.१२.८६ रोजी दत्तजयंती
 साजरी करण्यात आली. दुपारी ४.३० ते ६.०० पर्यंत संस्थान पूजारी (गवई) श्री.
 मधुकर गणेश सूर्यवंशी यांचे दत्तजन्म आख्यान कीर्तन झाले. ६.०० वा. दत्तजन्म
 कार्यक्रम झाला. त्यानंतर धुपारती झाली.

रात्रे ९.१५ वा. 'श्री'च्या रथाची गावातून मिरवणूक निघाली. मिरवणूक परत
 आल्यानंतर ११.०० वाजता शेजारती झाली.

हवापाणी:- शिरडी येथील हवापाणी उत्तम असून रोगराई काही नाही. पहाटे हवेत
 गरवा असतो.

जानेवारी १९८७

या महिन्यात साईभक्तांची श्रींच्या दर्शनासाठी गदीं बरीच होती. काही कलाकारांनी
 श्रींच्यापुढे हजेसी दिली ती खालीलप्रमाणे :—

कीर्तन:- (१) ह.भ.प. मधुकर गणेश सूर्यवंशी, संस्थान पूजारी, कीर्तनकार, प्रवचनकार,
 गवई यांची कीर्तने एकादशी व महत्त्वाच्या दिवशी झाली.

(२) ह.भ.प. विश्वनाथ महाराज, सहाणे, सुराळा

(३) ह.भ.प. सौ. ललीतप्रभा कुलकर्णी, गणेशपुरी.

प्रवचन :- ह.भ.प. लक्ष्मण महाराज वाकचौर, शिरडी.

भजन, गायन, वादन इ.:-(१) श्री. रत्नलाल शर्मा, धंतोली, नागपूर (२) श्री. भोलानाथ समेळ, मुंबई (३) श्री. नंदकुमार सारंगधर, गिरगाव (४) श्री. बाळासाहेब कुलकर्णी, लक्ष्मीवाडी (५) कु. अंजली वासुदेव दिक्षित, पुणे (६) कु. अजय वासुदेव दिक्षित (७) वासुदेव दिक्षित (८) श्री. हरीमोहन दिक्षित (९) श्री. पांडुरंग विश्वनाथ बोरे, ढोरजा (१०) कुमार गणेश बाळासाहेब कुलकर्णी (११) श्री. शामलाल विश्वनाथ ठाकूर (१२) श्री. रामचंद्र भाऊ खलीम (१३) श्री. आचार्य भारद्वाज (१४) श्री. पी.बी. रामाराव (१५) श्री. बापू मनोहर जाधव, माठा (१६) कु. कुसुम नरुला, दिल्ली (१७) श्री. नरसेन कपूर (१८) श्रीमती वेदावती एम. गोपाल, हैदराबाद (१९) श्री. दत्तात्रय गजानन खडक बाण, बदलापूर (२०) श्री. अरुण ओंकारदास सोमाणी, संगमनेर (२१) श्री. रमेश गजानन पारकर, वडाळा (२२) श्री. सदानन्द कुलकर्णी, गणेशपूरी (२३) श्री. मोहन मुकुंदा म्हात्रे, वसई (२४) ओम आदीनाथ भक्तीप्रासादिक भजन मंडळ, मुंबई (२५) श्री. दत्तगुरु प्रासादिक भजनी मंडळ, जोगेश्वरी (२६) श्री. राकेश मधुर, मेनपुरी (२७) श्री. एकनाथ मिराशी, मुंबई (२८) श्री साईनाथ भजनी मंडळ, अंधेरी (२९) श्री. आर. प्रताप राजू, पावगादा (३०) श्री. गणपत बाळाजी जाधव, शिरडी (३१) श्री. विठ्ठल तानाजी महाले, अंधेरी (३२) सौ. गीता जावडीकर, मालाड (३३) श्री. अरुण गुप्ते, वसई (३४) यंग बॉय स्पोर्ट क्लब, वडाळा (३५) श्री. साईधाम भजनी मंडळ, मुंबई (३६) नागेश्वर भजनी मंडळ, मोशी (३७) श्री. शंकरराव टीकाराम कोच्चे तमाशा मंडळ, धुळे (३८) श्री. राजकुमार बार्शीकर, पुणे (३९) श्री. गंगाधर घोडीबा जाधव, पुणे (४०) श्री. सुधीर फडके [सतारवादक], पुणे (४१) श्री. धनंजय वसवे (४२) सौ. रेखा मडावी (४३) श्री. जयंत जगन्नाथ नगरकर, पुणे (४४) श्री. अशोक जगन्नाथ आढाव, पुणे (४५) श्री. नंदकुमार दत्तसेवक (४६) शैलाताई भागवत (४७) श्री. एम. रामकृष्णन, हैदराबाद (४८) श्री. के.एस. सरमळकर, बोरीवली (४९) श्री. ए.बी. मिता, टोकियो, जपान.

हवापाणी: शिरडी येथील हवापाणी उत्तम असून रोगराई काही नाही. पहाटे हवेत गारवा असतो.

प्रजासत्ताक दिन :- दि. २६ जानेवारी १९८७ रोजी सकाळी ७-३० वाजता संस्थानमध्ये सरंजाम बागेत मा. कार्यकारी अधिकारी श्री. रा.द. बन्नेसाहेब यांच्या शुभहस्ते ध्वजवंदन कार्यक्रम झाला. गावातील प्रतिष्ठित नागरिक, श्रींच्या दर्शनासाठी आलेले साईभक्त, साईनाथ माध्यमिक विद्यालयातील शिक्षक वर्ग, विद्यार्थी, विद्यार्थीनी, संस्थान कर्मचारी, बॅण्डपथक, होमगार्डस् पोलीस उपस्थित होते. कार्यक्रम उत्साहाने साजरा झाला. उपस्थितांना चहापान दिल्यानंतर कार्यक्रम समाप्त झाला.

बक्षीस समारंभ :- सन १९८६ सालाकरिता उत्कृष्ट स्वच्छता कामगारासाठी ठेवलेले सौ. सुशीलाबाई शंकरराव गोडखिंडी पारितोषिक [चांदीचे पदक] श्री. हिरालाल मंगतू घारू, कायम स्वच्छता कामगार, श्री साईबाबा संस्थान, शिरडी यांना देण्यात आले.

तसेच सन १९८६ सालाकरिता साईनाथ रुग्णालयातील उत्कृष्ट कामगारासाठी ठेवलेले श्री. अशोक शंकरराव गोडखिंडी पारितोषिक [चांदीचे पदक] सौ. मंगला बाबूराव मोरे, कायम परिचारिका, साईनाथ रुग्णालय, श्री साईबाबा संस्थान, शिरडी यांना द्रेण्यात आले.

रेल्वे बुकिंग आऊट एजन्सी

श्रीक्षेत्र शिरडी येथे भारताच्या कानाकोपन्यातून श्री साईबाबांच्या दर्शनासाठी हजारोंच्या संख्येने साईभेट्ट नियमितपणे येत असतात. साधारणपणे प्रवासासाठी सुलभ साधन रेल्वेशिवाय दुसरे नाही. 'शिरडी' हे रेल्वे स्थानकानजिक नसल्याने मनमाड अगर कोपरगांव यांसारख्या रेल्वे स्थानकांचा आधार घ्यावा लागतो. ऐनवेळी रेल्वे हुकणे अगर तिकीट न मिळणे यामुळे मुक्काम पडणे यांसारख्या गैरसोयींना तोंड घ्यावे लागल्याने भक्तांच्या या अडचणींचा विचार करून श्री साईबाबा संस्थान, मध्य रेल्वे व दक्षिण-मध्य रेल्वेचे अधिकारी यांच्या संयुक्त प्रयत्नाने साईबाबा संस्थानच्या चौकशी व निवासस्थान कार्यालयात मध्य व दक्षिण मध्य रेल्वेचे बुकिंग काऊंटर दि. ६-९-८५ पासून सुरु करण्यात आलेले असून त्या ठिकाणी खालील गाड्यांकरिता आरक्षणाचीही सोय करण्यात आलेली आहे. तसेच भारताच्या सर्व प्रमुख शहरांची रेल्वेची तिकीटेही येथे उपलब्ध आहेत.

गाडी नं.	गाडीचे नाव	कोठून	कोठे	आरक्षण कोटा	द्वितीय श्रेणी
२०२ अप	पंचवटी एक्सप्रेस	मनमाड	मुंबई	१० सीट	
३५२ अप	भुसावळ-बॉम्बे पॅसेंजर	मनमाड	मुंबई	४ बर्थ	
५५२ अप	अजंठा एक्सप्रेस	मनमाड	सिंकंदराबाद	१० बर्थ	
९६ अप	एलोरा एक्सप्रेस	मनमाड	निझामाबाद	१४ बर्थ	
	एलोरा एक्सप्रेस	मनमाड	निझामाबाद	४ सीट	
४ डाऊन	कलकत्ता मेल अलाहाबादमार्गे	मनमाड	कलकत्ता	२ बर्थ	
२९ डाऊन	हावडा एक्सप्रेस नागपूर मार्गे	मनमाड	हावडा	२ बर्थ	
५७ डाऊन	अमृतसर एक्सप्रेस	मनमाड	अमृतसर दिल्ली	४ बर्थ	

त्याचप्रमाणे इतर स्थानकांसाठी कोटा मिळविण्याकरिता संस्थान प्रयत्नशील आहे. उपरोक्त गाड्या मनमाड रेल्वेस्थानकावरून पकडण्यासाठी एस.टी. महामंडळाच्या नियमित बससेवाही शिरडी येथून उपलब्ध आहे.

घोषणा

श्री साईलीला मासिकाच्या मालकीबद्दल व अन्य तपशीलाबद्दल दरवर्षी फेब्रुवारीनंतरच्या पहिल्या अंकात प्रसिद्ध करावयाची घोषणा.

१. प्रकाशनाचे स्थळ	—	साई निकेतन, ८०४ बी, डॉ. आंबेडकर मार्ग, दादर, मुंबई ४०० ०१४.
२. प्रकाशनाचा कालावधी	—	मासिक
३. मुद्रकाचे नाव	—	श्री. एम. डी. राजन
राष्ट्रीयत्व	—	भारतीय
पत्ता	—	गीता ऑफसेट, बी - २३, रॅयल इंडस्ट्रियल इस्टेट, नायगाव, क्रॉस रोड, वडाळा, मुंबई-४०० ०३१.
४. प्रकाशकाचे नाव	—	श्री. रा. द. बने
राष्ट्रीयत्व	—	भारतीय
पत्ता	—	साई निकेतन ८०४ बी, डॉ. आंबेडकर मार्ग, दादर, मुंबई-४०० ०१४.
५. संपादकाचे नाव	—	श्री. रा. द. बने
राष्ट्रीयत्व	—	भारतीय
६. हे पत्र ज्यांच्या मालकीचे आहे	—	श्री साईबाबा संस्थान
त्यांचे व १ टक्क्याहून अधिक		शिरडी
भांडवल धारण करणारे भाग-		(धार्मिक व चॅरिटेबल संस्था)
धारक किंवा भागदार यांची		
नावे व पत्ते		

मी, श्री. रा. द. बने यानुसार असे घोषित करतो की वरील तपशील माझ्या माहितीप्रमाणे व समजुतीप्रमाणे सत्य आहे.

श्री. रा. द. बने
(प्रकाशकाची सही)
कार्यकारी अधिकाऱ्य

श्री साईबाबा संस्थान, शिरडी
श्री साईबाबा संस्थान प्रकाशित पुस्तकांची यादी

अनु. क्र.	पुस्तकाचे नाव	भाषा	किंमत	पॅकिंग व पोस्टेज
१.	श्री साई सत्चरित	मराठी	३१-००	६-५०
२.	— " —	इंग्रजी	१४-५०	५-२५
३.	— " —	हिंदी	८-५०	५-२५
४.	— " —	गुजराथी	१९-००	५-२५
५.	— " —	कन्नड	१०-००	४-००
६.	— " —	तेलगु	—	—
७.	— " —	तामिळ	—	—
८.	— " —	सिंधी	२२-००	४-५०
९.	श्री साई सत्चरित पोथी	गुजराथी	३१-००	६-५०
१०.	श्री साई लिलामृत	मराठी	—	—
११.	— " —	हिंदी	१०-५०	४-००
१२.	— " —	गुजराथी	६-६५	४-००
१३.	अवतार व कार्य	मराठी	६-००	४-००
१४.	स्तवन मंजिरी	मराठी	०-६५	३-५०
१५.	— " —	हिंदी	१-००	३-५०
१६.	— " —	गुजराथी	—	—
१७.	सगुणोपासना (आरती)	मराठी	०-७०	३-५०
१८.	— " —	हिंदी	१-२५	३-५०
१९.	— " —	गुजराथी	०-८०	३-५०
२०.	— " —	तेलगु	—	—
२१.	— " —	सिंधी	१-२५	३-५०
२२.	— " —	मराठी	१-८५	३-५०
२३.	दासगणूकृत ४ अध्याय	मराठी/इंग्रजी	—	—
२४.	सचित्र साईबाबा	मराठी	१-६५	३-५०
२५.	मुलांचे साईबाबा	इंग्रजी	१-६५	३-५०
२६.	— " —	हिंदी	१-६५	३-५०
२७.	— " —	गुजराथी	१-६५	३-५०
२८.	— " —	तेलगु	२-००	३-५०
२९.	रुद्राध्याय (अ. ११ वा)	मराठी	०-८०	३-५०
३०.	मार्गदर्शिका (शिर्डी गाईड)	मराठी	१-५०	३-५०
३१.	— " —	इंग्रजी	१-५०	३-५०
३२.	— " —	गुजराथी	१-५०	३-५०
३३.	साई दि सुपरमेन	इंग्रजी	७-२५	४-००
३४.	साईबाबा ऑफ शिर्डी (भरुचा)	इंग्रजी	६-५०	४-००
३५.	साईबाबा ऑफ शिर्डी (प्रधान)	इंग्रजी	३-००	४-००
३६.	अष्टोत्तर शत नामावली	मराठी	१-००	३-५०
३७.	रघुनाथ सावित्री भजनमाला	मराठी	१५-२५	४-५०

Regd. No. MH/BYE/26

LICENCE NO. 19

Licence to Post Without Prepayment
At Dadar Head Office, Bombay-14,

श्री साईबाबा संस्थान शिरडी फोटोंची यादी

अनु. क्र.	फोटोचे नांव	साईज	किमत	पोस्टेज व यॅकिंग
१.	द्वारकामाई फोटो (प्लॅस्टिक कोटेड)	१७" x २२"	३-५०	३-५०
२.	— " —	१४" x २०"	१-५०	३-५०
३.	— " —	७" x १०"	०-६०	३-५०
४.	दगडीवर बसलेले साईबाबा (काळा/पांढरा)	१४" x २०"	०-८०	३-५०
५.	मूर्ती फोटो	१४" x २०"	१-५०	३-५०
६.	— " —	१०" x १४"	०-९०	३-५०
७.	— " —	७" x १०"	०-६०	३-५०

पुस्तकं आणि छायाचित्रे मिळण्याचे ठिकाण :—

- कार्यकारी अधिकारी, श्री साईबाबा संस्थान,
पो. शिरडी, ता. कोपरांच, जि.- अहमदनगर.
- साईनिकेतन, ८०४-बी, डॉ. आंबेडकर मार्ग,
दादर, मुंबई-४०० ०१४.

मुद्रक : श्री. एम.डी. राजन, गीता ऑफसेट, बी - २३ रॉयल इंडस्ट्रियल इस्टेट,
नायगांव ख्रासे रोड, वडाळा, मुंबई - ४०० ०३१.

संपादक व प्रकाशक : श्री. ग.द. बचे, साई निकेतन,
डॉ. आंबेडकर मार्ग, खोदादाद सर्कल जवळ, प्लॉट नं. ८०४ बी, दादर, मुंबई - ४०० ०१४.

एप्रिल १९८७

श्री साईबाबा

श्रीसाईबाबा संस्थान
शिरडीचे अधिकृत मासिक

संपादक

श्री. रा. द. बने

कार्यकारी अधिकारी श्रीसाईबाबा संस्थान शिरडी

— : कार्यकारी संपादक : —

प्रा. सौ. इंदिरा खेर
एम.ए. पी.एच.डी.
(इंडियनी आवृत्ती)

श्री. सदानन्द चेंद्रकणकर
(मराठी आवृत्ती)

वर्षदि क्र.

किमत १ रुपया
दूसरी : ४१२ २५ ६१

[अंक १ ला]

— कार्यालय —

‘साईनिकेतन’, प्लॉट नं. ८०४ बी, डॉ. आंबेडकर रोड, दादर, मुंबई-४०० ०१४.

वार्षिक वर्गणी रु. १०/- (ट.ख. सह) किरकोळ अंक १ रु. फक्त.

श्री साईबाबांच्या संदेशाच्या जगभर प्रसार करणे हे
श्री साईलीलाचे मुख्य उद्दिष्ट आहे.

रघुनाथ सावित्री साईनाथ भजनमाला

नक्ये मना तूं बाहेर भटकूं।
क्षणपरि स्थिर तूं रही रे॥
हात जोडुनि आर्जव करिते॥
वदवद स्वमुखे साई रे॥ धृ.॥
जन्म जन्म किती निशेनि गेले॥
मैज अशी कष्यि न मिळे रे॥
अकलसात हें रत्न मिळले॥
सार्थक करूनी येई रे॥
औंट हात या राणी तुजला॥
प्रधानपद किति शोभे रे॥
म्हणूनि इच्छते साहा तुझे बा॥
शुभ समयो या देई रे॥
दासि म्हणे रे मग सदया॥
निकट सोयरे आपण रे॥
हेंच जाणुनी भजनरंगी॥
एकाग्रवि तूं रही रे॥

९
साईनाथ माडली । दिनाची ।
साईनाथ माडली ॥ धृ. ॥
शिर्डी आपो वास करेनी ।
भक्ति पाहत राहिली ॥
जनांसी सद्विक्षा दीधली । दिनाची ।
मानव रुपी करया घेऊनि ।
लीला करित राहिली ॥
स्मरतां समयसी पावली । दिनाची ॥
दास विनवितो कर जोडेनी ।
आवड तुझी लागली ॥
सेवेची विक्षा मज घाली । दिनाची ।
१०

या हो बाबा साई या हो भजनाला ।
उत्सव मांडिला आजी येथे ॥
स्फूर्ति ही तुमची बोल हे तुमचे ।
पोवाडे तुमचे गातों मुखी ॥
माझीये हद्दीं जरी हो वसलां ।
अज्ञान जीवाला कळेना तें ॥
दास म्हणे मना राही सावधान ।
प्रमोन सतवन करी आतां ॥

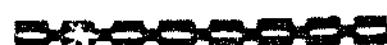
या मासिकात प्रकाशित झालेल्या लेखांतील
मराठी संपादक सहभत आहेतच असे नाही.

श्री साईलीला — एप्रिल १९८७

अनुक्रमणिका

क्रमांक	लेख-कविता शिर्षक	लेखक-कवि नाव	पृष्ठ क्रमांक
१	संपादकीय	—	५
२	शिर्डीची ओढ	— सौ. निर्मला मालवणकर	७
३	श्री साईनाथांचा शरणार्थी — (२१)	— श्री. वि. बा. खेर	८
४	श्री साईचे सत्य चरित्र - अध्याय १७ वा	— श्री. मु. ब. निबाळकर	१२
५	मज नको हे भोठेपण	— श्री. डी. बी. पोतनीस	१७
६	द्रौपदीची थाळी आणि बाबांची उदी	— श्री. शं. ग. सारंगधर	१८
७	तिसरा शोध — श्री साईदत्ताचा	— श्री. चकोर आजगांवकर	२०
८	वेळ आली होती पण बाबांनी वाचविले	— श्री. पी. जी. कोरगांवकर	२१
९	भक्ती तुज मुक्ती कडे	— श्री. सि. ना. पवार	२२
१०	ओम जय श्रीसाई हरि	— कै. सौ. कमलिनी देशपांडे	२४
११	श्री. साईच्या दरबारी वारी परमार्थाची	— श्री. वि. म. हटवार	२५
१२	साई कृपेने पास झाले	— कु. विद्या प. बोराडे	२६
१३	पतित पावन साईनाम	— श्री. जनार्दन बांदेकर	२७
१४	भक्त वत्सल कृपामूर्ति श्रीसाई माऊली	— श्री. आंतोन फनाडिस	३१
१५	साईप्रसाद	— सौ. वंदना पारकर	३५
१६	आपले गुरु.... श्री साईबाबा	— श्री. गुरुनाथ पन्हाळकर	३६
१७	परमेश्वरी अवतार श्री साईबाबा	— श्री. विलास ताटरे	३८
१८	श्री. खापडे यांची शिरडी दैनंदिनी	— साईनंद	४०
१९	साई दरबारातील नवरले — ७	—	४२
२०	जैन विचार सरणी	— श्री. सुनील राणे	४६
२१	श्री साईनाथ ऊत्रम्	— डॉ. देवीप्रसाद खरवंडीकर	४८
२२	साईभजन	— श्री. दिलोप शं. लांडे	४९
२३	सद्विचार-सद्गुरुचरण हेच खेरे ईश्वर चिंतन	— श्री. सुनील द. राणे	५०
२४	नामाचे महत्व	— सौ. सरोजिनी मुळशे	५०
२५	श्री साईबाबांची आरती	— श्री. अशोक वि. औंधे	५१
२६	सर्वांचे साईबाबा	— सौ. अनिता कोरडे	५२
२७	बाबांच्या कृपेने मुलगा बरा झाला	— सौ. चंद्रकला सोनवणे	५३
२८	उदीचा महिमा	— श्री. अनंत भि. भोसले	५४
२९	शरण मज आला....	— कु. संगीता गांवकर	५४
३०	साईनाथांची छबी नवसाला पावली	— श्री. मधुसूदन चव्हाण	५५
३१	बाबांच्या कृपेनेच वाचले	— सौ. निलम वरलीकर	५६
३२	नित्य मी जिवंत जाणा हेचि सत्य	— श्री. अरुण सातपुते	५६
३३	तब्बल ४ महिन्यांनी रिंग सापडली	— सौ. शुभदा अ. नाईक	५७

३४ बाबांची कृपा	— सौ. कुसूम द. मोहिते	५८
३५ माझे बाबा	— सौ. निवेदिता घाडीगांवकर	५८
३६ श्री साईकृपेने हे सारे घडले	— श्री. रा.ब. बारआई	५९
३७ साई तारी त्याला कोण मारी	— श्री. यशवंत द. बापडेकर	५९
३८ जगत् चालक श्री साईची लीला	— सौ. सुशिला य. शिंदे	६०
३९ अंतर्यामी साई	— सौ. भावना जेऊरकर	६१
४० साईगीत	— श्री. गणेश काकडे	६२
४१ श्री साईची उदी-संजीवनी	— सौ. सुचिता पिळणकर	६३
४२ किर्तनी बहर यावा	— श्री. रामदास पगारे	६३

साईसहस्रनामावली

[संपादन- श्री. सदानंद चेंदवणकर व डॉ. श्री.दि. परचुरे, प्रकाशक- श्री. लानावडे, ताडदेव बुक डेपो प्रकाशन, मुंबई नं. ७ किमत ५ रुपये पृष्ठ ६४]

दक्षिण भारतात साई भक्तीचा फार मोठ्या प्रमाणात अखंड प्रचार करणाऱ्या व मैलापूर मद्रास येथे 'ऑल इंडिया साई समाज' या संस्थेची स्थापना करणाऱ्या प.पू. श्री. बी.क्ही. नरसिंह स्वामीजी यांनी १९४४ साली संस्कृतात श्लोक बद्ध अशी रचना करून त्यामधून साईबाबांची हजार नावे दिली होती. त्यावरुन आधार घेऊन श्रीसाईबाबा संस्थान शिरडीच्या श्री साईलीला मासिकाचे कार्यकारी संपादक श्री. सदानंद चेंदवणकर व त्यांचे एकावेळचे सहकारी व इंग्रजी आवृत्तीचे माजी का. संपादक डॉ. श्री.दि. परचुरे यांनी त्या श्लोकबद्ध नामावलीवरुन श्री साईनाथांचे एकेक सुलभ नाव श्रीविष्णू सहस्रनामावलीचे धर्तीवर तयार केलेली आहेत. ती त्यांनी अत्यंत परिश्रमपूर्वक तयार केली असून भक्तांच्या हाती दिली आहेत. ही सहस्रनामावली प.पू. नरसिंहस्वामीजींनी स्थापन केलेल्या ऑल इंडिया साई समाजाच्या जागेत व समाजाच्या २३ व्या अधिवेशनप्रसंगी डॉ. पी. विठ्ठल या साईभक्तांच्या हस्ते प्रकाशित करण्यात आली हे विशेष होय!

श्री सत्यनारायण पूजेच्या वेळी श्रीविष्णूला तुलसीपत्र वाहाण्यासाठी श्री विष्णू सहस्र नामावलींचा उपयोग करतात. त्याप्रमाणे सदगुरु साईबाबांच्या पूजेच्या वेळी किंवा साईसत्यनारायण पूजा किंवा श्री साई उदी गंगा पूजनाच्या वेळी या श्रीसाईसहस्र नामावलीचा अवश्य उपयोग करावा. या नामावलीतील सर्वनामे जाड टाईपात व एकाखाली एक दिलेली असून ती लहान-मोठ्यांनाही वाचण्यास सहज-सुलभ अशी आहेत. या सहस्र नाम जपाचे फलही सोबत देण्यात आलेले आहे. प्रत्येक साईभक्ताने ही सहस्रनामावली आपल्या संग्रही ठेवून तिचा दिवसाकाठी निदान एकदा तरी उपयोग करावा अशी शिफारस आहे.

रामनामाचे महत्व

प्रिय साईभक्तांनो,
स.न. वि.वि.

तुमच्या लाडक्या, आवडत्या अशा श्रीसाईलीला मासिकाचा हा ६६ व्या वर्षाचा पहिला अंक तुमच्या हाती देण्यात नेहमीप्रमाणे आनंद होत आहे. गेली ६५ वर्षे या मासिकाने साईभक्त वाचकांची मराठीतून भरपूर सेवा केली आहे. यापुढेही प्रदीर्घ कालपर्यंत ही सेवा हेच मासिक करीत राहिल, यात शंकाच

नाही. साक्षात् श्रीसाईबाबांचा वरदहस्त या मासिकावर आहे आणि म्हणूनच छातीठोकपणे हे सांगत आहे. जिथे बाबा पाठीराखे आहेत तिथे कुणालाच भिती वाटायला नको मग या मासिकाच्या पाठीशी तेच स्वतः आहेत मग ते बंद पडण्याची अजिबात काळजीच सोडा.

या मासिकाच्या वर्गणीदारांची संख्या दिवसेंदिवस मोठ्या प्रमाणावर वाढत आहे. तहहयात वर्गणीदार होण्यासाठी पण भरपूर गर्दी व सारखी भक्तांची विचारपूस होत असते. जितके सोयीचे होईल तितके जास्तीत जास्त आम्ही भक्तांसाठी अविरत सेवा करीत आहोत याबद्दल वाचकांनी खात्री बाळगावी व कित्येकदा काही गैरसोयी होत आहेत, अंक दरमहा वेळेवर न मिळाल्याच्या तक्रारी येत आहेत, याबाबतही आता आपली अधिकाधिक सोय कशी करता येईल याकडे सर्वांचे लक्ष केंद्रीत झालेले आहे.

साईभक्तांनो, हा अंक आपल्या हाती पडत असतानाच रामनवमी हा उत्सव साजरा करण्यात तुम्ही दंग असाल होय ना! शिरडीत तर स्वतः बाबांनीच हा उत्सव साजरा करण्यास सुरुवात केली.

शिरडीत रामजन्मोत्सव शके १८३३ मध्ये बाबांनी सुरु केला. हा सुखद सोहळा त्यांनी स्वतः सात-आठदा बघितला व आपल्या पश्चात्तही सर्वांच्या कल्याणास कारणीभूत होणाऱ्या हा सोहळा चालू रहावा अशी त्यांनी व्यवस्था लावून दिली. लोक कल्याणासंबंधीची बाबांची ही भावना आपण समजावून घेतली पाहिजे. बाबांनी सुरु केलेला हा रामजन्मोत्सव शिरडीत दरवर्षी अतीव उत्साहाने साजरा केला जातो.

भक्तांनो, वात्मकी रामायण हा महान ग्रंथ भारतीयांनाच नव्हे तर जगातील सर्व राष्ट्रांतील जनतेला सदा सर्वकाळी आदर्शवत् होऊन राहिलेला असा ग्रंथ हा आहे. रामकथाही आदरणीय व अनुकरणीय अशी जीवन गाथा आहे. या ग्रंथाचा रचना कुळ हजारे वर्षपूर्वीचा असला तरी त्यातील जीवनमूल्ये सर्वकाळातील स्त्री-पुरुष, पिता-पुत्र, पती-पत्नी, बहिण-भाऊ, माता-पुत्र, माता-कन्या, सेव्य-सेवक, गुरु-शिष्य, राजा-प्रजा या सर्वांनी एकमेकांशी कसे काय वागावे याचा उच्चतम आदर्श या ग्रंथातील विविध पात्रांच्या रूपाने जगापुढे ठेवण्यात आलेला आहे. या जगात प्रत्येकाने आपले जीवन

सर्वोत्कृष्ट रीतीने कसे घालवावे व जगात सर्वांकडून भलेपणाचा बहुमान कसा मिळवावा हे रामायण काव्याच्या रूपाने वाल्मीकी महर्षीनी आपणास सांगितले आहे. त्यात प्रत्येकासाठी बहुमोल जीवनमंत्र सांगण्यात आलेला आहे. जगातील कोणत्याही वाङ्मयात अशा प्रकारची श्रेष्ठ कलाकृती निर्माण झालेली नाही. यात अजिबात अतिशयोक्ती नाही.

राम कथा अतिशय रसाळ आहे. तिची गोडी अवीट आहे. या कथेचा एखादा बिंदू जरी प्राशन करता आला तरी तो आपल्या कल्याणास कारणीभूत होणारा आहे.

मर्यादारूपी पुरुषोत्तम प्रभू रामचंद्राचे महात्म्य संत चूडामणि भगवान श्रीसाईबाबांनी बरोबर ओळखले होते. जनता सर्वत्र सुखी व्हावी, भारतात व जगात सगळीकडे आबादीआबाद, सुखसमाधान व प्रेमभाव बाढत रहावा हीच बाबांची मनिषा होती व. त्यासाठीच तर त्यांचा अवतार! रामनामाचे तारक व पोषक महत्व बाबांनी अचूक ओळखले होते. जनमनावरील रामनामाची पकड बाबा बरोबर ओळखून होते आणि म्हणून तर त्यांनी आपल्या हयातीत शिरडीत रामनामाचा उत्सवाचा सुखद सोहळा सुरु केला.

रामनामात अजब सामर्थ्य आहे. ते तुम्ही नित्य गोडीने घेऊ लागलात की ते तुम्हाला अधिकाधिक घ्यावे असे वाटू लागेल.

“हेरेराम हेरेराम रामराम हेरे।

हेरेकृष्ण हेरेकृष्ण कृष्णकृष्ण हेरे हेरे॥”

या रामनामात संजीवनी आहे. त्यातील गोडी हळूहळू तुमच्या प्रत्ययास येऊ लागेल. मात्र हे नामस्मरण भक्तीभावपूर्वक झाले पाहिजे.

जेथे रामनामाचे गर्जन। फिरे तेथे विष्णूचे सुदर्शन

कोटी कोटी विघ्नांचे निर्दाळण। दीन संरक्षण नाम हे असे रामनामाचे असाधारण महत्व आहे. सतत रामनाम स्मरणाने व त्या ध्यासाने तुमची वृत्ती तुम्हालाच न समजता पालटत जाते, तुम्हाला देहाचे स्मरण राहिनासे होते, तुम्ही अक्षरशः तद्रूप होऊन जाता आणि मग

ऐसे सुख कधी लाहता होईन। अवघे देखे जग ब्रह्मरूप अशी परमोत्कर्षाची स्थिती तुमच्या वाट्यास येऊ लागेल. रामनामसंकीर्तनामुळे तुमच्या मनाचा झरा घोकळा होतो. त्याच्या कारणांतून चौफेर प्रकाश किरण फाकू लागतात. तो सत्तचित् व आनंदमय होतो. तुमची दृष्टी दिव्य बनते आणि मग सारे जग त्या दिव्य चष्ट्याने तुम्ही पाहू लागता.

तेव्हा साईभक्तांनो, साईप्रेमींनो, रामनामाच्या आवाजावर, स्मरणावर आपले सारे लक्ष केंद्रीत करण्याचा कसून प्रयत्न करा. एकाग्रता संपादन करण्याचा तो सर्वोत्तम मार्ग आहे. तो आवाज हेच देवाचे, परमेश्वराचे, साईचे प्रतिक आहे असे समजा. हळूहळू रामनाम संकीर्तन करीत राहिल्याने तो तुमच्या रक्तात भिनून जाईल. देवाची, परमेश्वराची म्हणजेच श्रीसाईची आठवण अशी सहाजिक व सतत होऊ लागली म्हणजे पूर्ण एकाग्रता तुमच्या वाट्यास येईल आणि मग सैरावैरा धावण्याचा जो मनाचा गुण त्याला नक्कीच खीळ बसेल, आव्हा बसेल अशी ही अत्यंत महत्वाची साधना आहे. रामनाम संकीर्तनाची

जादू काय वर्णवी? जेथे काळोख असतो तिथे प्रकाश येतो. जेथे दुःख असते तिथे सुख येऊ लागते. जेथे असमाधान वावरत असते तेथे समाधान नांदू लागते. दुःख ताप असतो तेथे सुख खेळू लागते. जेथे गोंधळ माजलेला असतो तेथे शांतता दिसू लागते. जेथे मरणकळा आलेली असते तिथे चैतन्य दिसू लागते. जेथे नक्क वाटत होता तेथे स्वगचि साम्राज्य नांदू लागते. जेथे माया होती तेथे भगवंत दिसू लागते आणि जो कुणी भगवंताच्या नावाचा आश्रय घेतो, त्याला दुःख, ताप, भोग भोगावे लागणार नाहीत. त्याला चिंता रहात नाही. तो संपूर्णपणे शांततेने वावरु लागतो.

तेव्हा चला या रामनवमीच्या शुभमुहूर्तावर रामनामाचे नित्य स्मरण घेत रहा.

जय साईराम! जय साईराम!

शिर्डीची ओढ

प्रिय भक्तांनो आज सांगते।
माझ्या गुरुची किमया गाते॥
भाव भक्तिची गंगा वाहे।
शिर्डी नगरी जाऊन पाहे॥१॥
अबाल तरुण जमले सारे।
आरती करिती एक मुखाने॥
धन्य शिर्डी धन्य बाबा।
तेथे नाही भेद भावा॥२॥
पहाटेच्या भूपाळ्याने।
मन हे डोलते आनंदाने॥
त्या आनंदी वातावरने।
दिवस जातो वाच्यासंगे॥३॥
अभिषेकाचा आनंद भारी।
समाधी चढण्या मन उल्हासी॥
सुख दुःख सांगते बाबा पाशी।
समाधान हे वाटे मनाशी॥४॥
निरोप घेता शिर्डीचा तो।
मन न परते गांवी येण्या॥
माझे बाबा सांगती तेव्हां।
मुली मी आणिन गुरुपौर्णिमेस॥५॥

— सौ. निर्मला चं. मालवणकर

साईस्मृति, दादर.

श्री साईनाथांचा शरणार्थी - (२१)

लेखक : ब्रह्मीभूत स्वामी साईशरणानंद

अनुवादक : वि. बा. खेर

(पुढील दोन—तीन लेखात डिसेंबर १९१६ ते १९१८ पर्यंतच्या काळातील पारमार्थिक अनुभव देण्यात येतील.)

एकदा सकाळी सुपारे नऊ-दहा वाजता मी फिरत असता मला आवाज ऐकू आला, 'हे आपले शेत आहे. बस व येथे काम कर.' मी तेथे बसलो. कोणीतरी नांगर फिरवत होता व काहीजण बी पेरत होते. हे मी उधे राहून पाहिले परंतु नांगर धरण्याचे ज्ञान नसल्यामुळे काय करावे ते सुचेना. असा तेथे बसलो असता सकाळच्या न्याहरीसाठी डोक्यावर भाकन्यांचे टोपले घेतलेल्या एका नोकराला घेऊन फकीरबाबा आले. फकीरबाबा शेतात बसले व नोकराला बसवून त्याला भाकन्या खायला दिल्या, स्वतः खाऊ लागले व भाकरी हातात घेऊन मला म्हणाले, 'ध्या.' परंतु मी चुस्त ब्राह्मण, मी कसला घेतो? मी काही बोललो नाही व भाकरी पण घेतली नाही. तेव्हा फकीरबाबा म्हणाले, "काही हरकत नाही, तुमची व्यवस्था सगुणरावांकडे करीन." मी त्यालासुद्धा काही उत्तर दिले नाही. मला तर अशा काही व्यवस्थेची कुठे जरूर होती? या नंतर परत केव्हा त्यांची अशी खास भेट झाली नाही व त्यांनी सुद्धा मला परत कधी विचारले नाही की तुमची जेवण्याची काय सोय आहे. कदाचित त्यांनी तपास केला असावा व त्यांना समजले असावे की माझी व्यवस्था राधाकृष्णआई तसेच काकासाहेब दीक्षित करतच असत.

मी शिरडीत अकरा महीने (१९१३ साली) राहिलो त्या वेळची गोष्ट. एका रात्रीच्या पहल्या प्रहरी माझ्या खोलीच्या बाहेरच्या ओट्यावर मी बसलो होतो. तेवढ्यात बाबांपाशी राहिलेला एक वोतरागी, उघड्या शरीराचा एक पुरुष (जे साकोरीचे उपासनी होते असे पुढे त्यांची ओळख झाल्यावर समजले.) मला म्हणाला, "हे बाबा मला म्हणतात 'तू रमजान पाळ, मुसलमान जसे रोजा राखतात तसा राख.' हे ऐकून मला वाटले की मी काय मुसलमान आहे की मी रोजा राखू?" त्या काळी माझी त्यांची (उपासनीची) ओळख नव्हती म्हणून मी त्यांचे म्हणणे फक्त ऐकून घेतले परंतु काही बोललो नाही; 'हं' सुद्धा म्हटले नाही. पण त्यावेळी मात्र मला असे वाटले की हा माणूस माझ्या बाबांवरच्या श्रद्धेला तडा पाढण्याचा प्रयत्न करीत आहे व म्हणून त्यांच्या बोलण्याकडे बिलकुल लक्ष दिले नाही. नंतर मी या रोजाचा अर्थ 'नक्त भोजन' — रात्रीचे जेवण — असा केला व आपल्या हिंदू शास्त्रानुसार असे भोजन पापक्षयकारी तसेच पवित्र मानण्यात येते, हे ओळखले. उपासनीचा नंतर परिचय झाल्यावर समजले की सुरुवातीची काही वर्षे ते स्वतः दिवसा थोडीशी कॉफी किंवा असे काही पीत व रात्री नैवेद्य जाईत्यातून खात अथवा तयार करवून अर्धीच भाकरी खात.

काही कारणाशिवाय, काही दुःख नसताना मी एकदा मुंबईहून शिरडीस एका दिवसासाठी गेलो व आरतीच्या समयी चामर घेऊन उधा असता माझ्या डोक्यांतून एक सारख्या

अश्रुधारा अर्धा-पाऊण्ट तास चालल्या होत्या. एका गुरुपौर्णिमेच्या दिवशी मी बाबांच्या पायांना चंदन लावले व कपाळाला चंदन लावण्याचे राहून गेले. पूजा करणाऱ्यांमधे मी बसून माझ्या पाळीची वाट पाहत असताना सुद्धा पुष्कळ वेळपर्यंत माझ्या डोळ्यांतून अश्रु वाहत होते. हे पाहून तात्या पाठील म्हणाले, 'रडू नका, घ्या तुम्ही पूजा उरकून.' त्यांना काय माहिती की पूजा करण्याची माझी पाळी येत नव्हती म्हणून मी अश्रु ढाळत नव्हतो. हा अश्रुप्रवाह कशाने चालू होता ते मला पण समजले नाही. परंतु नंतर एका पुस्तकाच्या वाचनाने समजले की पापक्षालनाचा हा एक प्रयोग महात्मे आपल्या भक्तांवर करतात. या अश्रु ढाळण्याने भक्ताचा आत्मा शुद्ध होतो.

मी शिरडीला प्रथम बाबांच्या दर्शनास जाऊन दहा दिवस तेथे राहून परत फिरलो तेव्हा मला खबर पडली की माझा मित्र कान्तिलाल नानाभाई देसाई, जो विल्सन कॉलेजात बी.ए. च्या वर्गात शिकत होता व कॉलेजच्या विद्यार्थींगृहात राहत होता, त्याने बैटीझम स्वीकारला आहे. कान्तिलालचा व माझा फार जुना परिचय होता. मी एल.एल.बी.च्या परीक्षेत उत्तीर्ण झालो त्या वर्षी, म्हणजे १९११ साली, तो मुंबईला आला आणि विल्सन कॉलेजात सीनियर बी.ए. मध्ये दाखल झाला आणि कॉलेजच्या मिशनरी संचलनाखाली चालत असलेल्या वसतिगृहात राहिला. तेथे त्याचा या मिशनरीशी समागम वाढला व त्या मिशनरीशी त्याने माझी ओळखसुद्धा करून दिली. आमची दोघांची मैत्री बघून त्या मिशनरीने मला एक सुरेख — त्या काळी सर्वांना मान्य झालेले — बायबल भेट म्हणून दिले आणि आम्ही दोघाजणांनी त्या मिशनरी जवळ परिक्षेनंतर बायबल शिकण्याचे नक्की केले. माझी परीक्षा झाली व कान्तिलालची सुद्धा बी.ए. ची परीक्षा संपली असावी. आम्ही एका रविवारी त्या मिशनच्याकडे जाण्याचे नक्की करणार होतो. दरम्यान तो मिशनरी कान्तिलालला आपल्या जाळ्यात घटू पकडण्याचा प्रयत्न करत होता. तो कान्तिलालला जेवायला बोलवी, नोकरी मिळवून देण्याची लालूच दाखवी, मुलींबरोबर ओळख करून देई व त्याचे लग्न करून देण्याची आशा पण चित्तात निर्माण करी. अशी वसुस्थिती होती. त्याच सुमारास मला प्रथमच शिरडीला जाण्याचे माझ्या वडिलांनी सांगितले व जाण्याची सोय करून दिली; चांदोरकरांची त्यांच्या बंधुवर चिठ्ठी वर्गैरे आणवून माझी जाण्याची त्यांनी व्यवस्था केली व मी शिरडीला गेलो. तेथे पूर्वी वर्णन केल्याप्रमाणे आठ दहा दिवस राहून परत आलो, तेव्हा मला कान्तिलालचे वडील नानाभाईचे कार्ड मिळाले की कान्तिलालने बैटीझम घेतला व तो खिश्चन झाला आहे. नंतर हे पिता-पुत्र मला भेटले. कान्तिलालला मी विचारले, "तू काय बघून बैटीझम स्वीकारलास? आपल्या धर्मात तुला काय कमी भासले व त्यांच्या धर्मात काय अधिक आढळले की म्हणून तू धर्मातर केलेस?"

नंतर मी त्याला भगवद्गीतेची आठवण करून त्यातील काही सांगितले. कदाचित तिसच्या अध्यायातील तसेच अठराव्या अध्यायातील श्लोक असावेत :

श्रेयान् स्वधर्मो विगुणः परधर्मात्स्वनुष्ठितात्।
स्वधर्मे निधनं श्रेयः परधर्मो भयावहः ॥ (३-३५)

श्रेयान् स्वधर्मो विगुणः परधर्मात्स्वनुष्ठितात् ।

स्वभावनियतं कर्म कुर्वन्नाप्रोति किल्बिषम् ॥ (१८-४७)

भावार्थः— स्वधर्म कठीण असला आणि परव्याचा धर्म सोपा असला तरी स्वधर्म परधर्माहून श्रेयस्कर होय. स्वधर्मामध्ये मरण आले तरी ते श्रेयस्कर समजावे. परंतु परधर्म भवावह आहे. (३-३५)

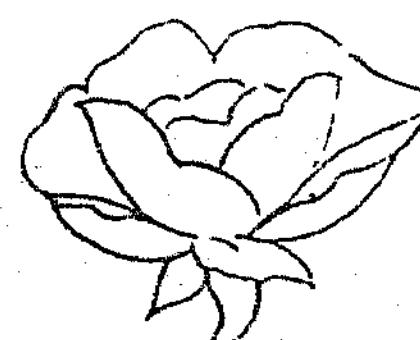
विगुण (सदोष) असा स्वधर्म, चांगले अनुष्ठान केलेल्या (बरवा दिसणाऱ्या परधर्माहून) श्रेयस्कर आहे. स्वाभाविक कर्म करणाऱ्यास पापाची भीति नाही. (१८-४७)

या श्लोकांची माझ्या मनावर जो गहन छाप पडली होती त्यावरून मी त्याला म्हणालो, “गीताई अशा धर्मातराविरुद्ध आहे.” तेव्हा कान्तिलाल म्हणाला, “आपल्या धर्मात गीतेसारखा ग्रंथ आहे हे मला माहित सुद्धा नाही.” यानंतर त्याचे वडील नानाभाई त्याला आपल्या गावी पेटलादला घेऊ गेले व तेथे कान्तिलाल मृत्यू पावला. त्यायोगे माझे अंतःकरण व्यथित झाले; मला फार दुःख झाले. याच सुमारास महादेवभाई देसाईनी आपले वडील हरीभाई यांचा व माझा परिचय करून दिला, त्यांना माझ्या येथे सांताकुळच्या बंगल्यात घेऊ आले तेव्हा त्यांना माझा मित्र कान्ति बाटून खिश्चन झाल्याचे वृत्त सांगितले. त्यांच्यापाशी माझी हृदयव्यथा व्यक्त केली तेव्हा वेदांताचे अभ्यासी हरीभाई म्हणाले, “कोण बाटला? आत्मा कधी बाटतो? हा तर ज्याच्या त्याच्या मान्यतेचा विषय आहे.” याने माझे दुःख कमी झाले नाही. पहिल्यापासूनच मी धर्माभिमानी. त्यातून माझ्याच मित्राला एक पाद्री स्वधर्म सोडण्यास प्रवृत्त करू शकला ही तर माझ्यासाठी शरमेची गोष्ट तर खरीच असे मला वाटे. आणि नंतर कान्ति मरण पावल्याचे वृत्त ऐकून तर माझी व्यथा वाढली. सुधारलेल्या, सुशिक्षित समजल्या जाणाऱ्या नागर जातीच्या युवकाला भगवान श्रीकृष्णाने आपल्या धर्मासाठी ठेवलेल्या भगवद्गीतेसारख्या अमुल्य वारशाचे अज्ञान असावे हे केवढे आश्र्य! अशा रीतीचे अज्ञान गुजराथमध्ये ठिकठिकाणी व घरोघरी असावे, व ते कोठल्याही रीतीने दूर झाले तरच या खिश्चनांची बाटविष्ण्याची प्रवृत्ति काही अंशी कमी होईल अशी माझ्या मनाची भावना झाली. काय भारतभूमीच्या रहिवाशांना भगवद्गीतेच्या अस्तित्वाची पण जाणीव नाही! माझी धर्माभिमान-स्वदेशभिमानाची भावना हे कसे सहन करणार? हे लिहिताना मला वाटते की वरील प्रसंगात बाबांनी अंतरिक्षातून विष्णुबुवा ब्रह्मचारीचे नाव सुचवून त्यांच्या भगवद्गीतेवरील टीकेची यासाठी सूचना केली असेल. कारण त्यांच्या जीवन चरित्रावरून मला समजले की हे विष्णुबुवा ब्रह्मचारी चौपाटीवर एका स्टूलावर किंवा टेबलावर उभे राहून भाषणे करीत, त्यातील त्यांचा युक्तिवाद किती पोकळ आहे हे दाखवून हिंदूधर्माची सत्यता-नित्यता वगैरे अल्यंत ज्वलंत शब्दात ते सिद्ध करून दाखवत.

मी जेव्हा शिरडीला होतो त्या दरम्यान कान्तिने परधर्म स्वीकारल्याची खबर नक्ती, परंतु बाबा सर्वज्ञ असल्यामुळे त्यांना माझ्या परम मित्राच्या धर्मान्तराने माझ्यावर होणाऱ्या आघाताची जाणीव होती, आणि म्हणूनच त्यांनी मला विष्णुबुवा व त्यांची पुस्तके

पाहण्याची अंतरिक्षातून सूचना केली हे आज (१५-७-५९) मला सष्टु होत आहे. यावरून मला विचार सुचला की भारतभूमीतील युवकांचे भगवद्गीतेच्या अस्तित्वाचे अज्ञान टाळण्यासाठी भगवद्गीतेचे काही मौलिक सिद्धांत त्यांच्यासमोर ठेवण्यात आले तर त्यांचे अज्ञान दूर होऊन भरतखंडाच्या सर्व दिशांना ज्ञान पसरेल. जणु काय ह्या विचाराचा बाबांनी पुरस्कार करून १९१६ मध्ये जेव्हा जेव्हा बाबा मला अंतरिक्ष वाणीने बोध देत तेव्हा मला 'पार्थी' असे संबोधत व भगवद्गीतेच्या सिद्धांतांचा गूढ अर्थ सांगत. याने मला संतोष झाला की बाबा भगवद्गीतेचा स्वमुखाने उच्चार करत आहेत त्या अर्थी आता स्वदेशात भगवद्गीतेची चौफेर प्रसिद्धी होईल, आणि बी.ए. पर्यंत पोचणारा किंवा पास झालेला पदवीधर युवक भगवद्गीतेविषयी अज्ञाण तर राहणार नाही. कान्तिचा जो आघात १९११ साली मला झाला तो बाबांच्या या कृतीने १९१६ मध्ये दूर झाला. पूज्य स्वामी श्री विद्यानंदजींचा भगवद्गीतेचा प्रचार त्यानंतरच गुजराथमध्ये सुरु झाला. स्वामीजींचे प्रथम प्रवचन बोरडी मिलमध्ये या नंतरच झाले व त्याला मी उपस्थित होतो.

एके दिवशी दुपारी दोन-तीन वाजता या सुमारास मी बाबांकडे गेलो तेव्हा बाबा धुनीच्या मागील भागात उत्तराभिमुख होऊन शिरावर लाल रेशमी फुल्याफुल्यांचा रूमाल बांधून बसले होते. ते स्वतः काहीच बोलले नाहीत, पण माझ्याकडे बधून जणु काय म्हणाले, 'मी मुंबईला जात आहे-तुझी खबर पोचविण्यास,' असा मला भास झाला. या गोष्टीला शिरडीत मी त्यावेळी काहीच महत्व दिले नाही, परंतु नंतर जेव्हा मी विलोपाल्याला गेलो तेव्हा माझी मोठी बहीण मला म्हणाली की त्याच सुमारास लाल ब्लॅकेट शरीरावर ओढलेला एक फकीर दुपारी तिच्या घरी आला व म्हणाला 'तुझा भाऊ कुशल आहे? त्याने अक्षता-कुंकु मागवून घेतले व तिला व तिच्याजवळ उभ्या असलेल्या शेजारणीला दिल्या व म्हणाला, 'या पुड्या अमुक दिवशी उघडून बघा म्हणजे माझ्या सच्चाईची खात्री पटेल!' थोड्या दिवसांनी सांगितल्याप्रमाणे पुड्या उघडल्यावर अक्षतांच्याएवजी दोघींच्या हाती सोन्याचा एक एक तुकडा आला त्यावरून खात्री झाली की असा चमत्कार दाखविणारे साईबाबाच होते. यानंतर मी तिला माझा दुपारचा वरील अनुभव सांगितल्यावर तर माझी बहीणसुद्धा समजली की बाबा स्वतःच तिची माझ्याविषयी वाटणारी चिंता दूर करण्यासाठी आले होते.

श्री साईंचे सत्य चरित्र — अध्याय १७ वा

ब्रह्मज्ञान कथन — २

गद्य अनुवाद — ले. कर्नल मु.ब. निंबाळकर
(निवृत्त)

१/१४, फाईव्ह स्टार अपार्टमेंट्स,
बंड गार्डन रोड, पुणे-४११००१.

श्री गणेशाला नमस्कार असो. श्री सरस्वती देवीला नमस्कार असो. श्री गुरु महाराजाना नमस्कार असो. श्री कुलदेवतेला नमस्कार असो. श्री सीता व रामचंद्र यांना नमस्कार असो. श्री सदगुरु साईनाथांना नमस्कार असो.

गेल्या अध्यायात वचन दिले होते की या अध्यायात श्रेय (उत्कृष्ट नीतिपूर्वक सदाचार) व प्रेय (आवडणारे सुखावह आचार) यांच्या लक्षणांचे निरूपण होईल. ते आता आदरपूर्वक श्रवण करावे. प्रकाश आणि अंधकार दिसायला एकमेकांवर अवलंबून दिसले तरी ते जसे एकमेकांपासून भिन्न आहेत तसेच श्रेय व प्रेयही आहेत. प्रेयाकडे ज्याचे मन धाव घेते तो स्वार्थापायी पतित होतो. श्रेय हे विवेकरूप आहे व प्रेय अविवेक रूप आहे. श्रेयाचा विषय केवळ विद्या आणि प्रेयाचा निव्वळ अविद्या. प्रेय कधी शहाण्याला भुलवीत नाही व श्रेय अज्ञानी जनांना आवडत नाही. जोवर कनक (सोने) व कामिनी (स्त्री) यांची ओढ आहे, इंद्रियांना विषयांची आवड आहे आणि विवेक व वैराग्य जोडलेले नाही तोवर प्रेयच गोड वाटते. पाणी व दुध जसे एकत्र मिसळलेले असते तसेच प्रेय व श्रेयही एकत्र गुंतलेले असतात. जसे मानस सरोवरात हंस दूधच तेवढे वेगळे करून पीतात तसे दृढनिश्चयी, बुद्धीमान्, विवेकी व भाग्यवान माणसे श्रेयाकडेच आसत्त असतात व प्रेयाकडे सदा पाठ फिरवितात. परंतु तेच मंदबुद्धीचे लोक पहा! शरीर, पशु, पुत्र, धन, मान वगैरे योगक्षेमाच्या नादी लागून फक्त प्रेयच साधतात. श्रेय काय आणि प्रेय काय जरी दोन्ही समजले तरी मनुष्यप्राणी बुद्धीने स्वतंत्र असल्याने त्यालाच यातून कोणते पसंत करायचे हे ठरवायचे असते. दोन्ही पुढे असल्यावर त्याची निवड करणे अवघड आहे. कारण त्याच्या मंद बुद्धीवर विजय मिळवून प्रेयच त्याला चिकटते. प्रेय बाजूला सारून श्रेयाचा आदर करणे हाच तो पुरुषार्थ होय. पाण्याने भेसळलेले दूध असले तरी हंस दूधच तेवढे घेतो. श्रेय आणि प्रेय ही दोन्ही जरी पुरुषाचे स्वाधीन असली तरी विवेक नसलेला मंदमती पुरुष याचा उहापोह करण्यास समर्थ नसतो. श्रेय कशात आहे हे प्रथम निश्चित जाणले पाहिजे, नंतर त्याच्या मार्गात जे अडथळे येतील त्यांचे संपूर्णपणे निवारण करण्याचे उपाय योजिले पाहिजेत. येथेच पुरुषार्थ दृष्टीपुढे दत्त म्हणून छाती ठोकून उभा राहतो. म्हणून बुद्धीचा पक्का निश्चय करून श्रेयप्राप्त करण्यासाठीच झटा. (ओ. १-१४)

संसार चक्राचे भ्रमण अतकर्य आहे. ते अखंड अष्टौप्रहर फिरत असते. त्यात माणूस आध्यात्मिक (मनापासून होणारा म्हणजे ताप येणे, हाड मोडणे, क्रोध, चिंता वगैरे मुळे

दुःखी होणे वर्गे) आधिभौतिक (पंचमहाभूतांपासून होणारा म्हणजे चोर, साप वर्गे) आधिदैविक (देवांपासून होणारा म्हणजे अतिवृष्टि, दुष्काळ पडणे) असा तीन प्रकारचा प्रखर व निवारण्यास कठीण असा ताप (दुःख) सहन करीत असतो. त्यामुळे अत्यंत दुःखाचा कळस सहन करून जर्जर झालेला तो ते निवारण्याची सोपी सुखकर साधने शोधू लागतो. संसार चक्राचे हे भ्रमण सहन करायला कठीण आहे. हे कसे थांबविले जाईल? त्यासाठी काही साधन असेल का? याचा शोध (अन्वेषण) तो करू लागतो. थोर भाग्याने अशी बुद्धि उपजली की तेथून पुरुषार्थाचा उदय होतो आणि मग तो पुरुष आपल्या हिताचे योग्य उपाय साधणारा होता. अनादि अशी अविद्या किंवा माया शिंपल्यावरच्या रूप्यासारखी आणि मृगजळातील पाण्यासारखी निकामी आहे. तिच्या अध्यासरूप (खोटा भास रूप) मोठ्या अडथळ्याचा नाश केला पाहिजे. स्वप्रांत सोन्याच्या गारांचा पाऊस पडतो. वेळी कामास येतील असे वाटून त्या प्रयत्नपूर्वक खूप गोळा केल्या तरी जागे झाल्यावर त्या हरवून जातात. दिसणाऱ्या व न दिसणाऱ्या (देखील) विषयांच्या भोगांची वासना असणे किंवा आशा, तृष्णा (तहान) वा इच्छा असणे ही सुद्धा विघ्ने आणतात म्हणून त्यांना मुळासकट खणून काढा.

जे सूर्यप्रकाशाने दिसण्यास अशक्य, जेथून बुद्धि माघारी फिरते व जेथे वेद व श्रुतीम्बे पाऊलही शिरत नाही (त्यांना वर्णन करता येत नाही) असे ते ब्रह्म गुरु स्वतःच्या (नुसत्या) हाताने दाखवितात. काम व क्रोध या दोन वृत्ति ज्ञानाची प्राप्ती होऊन देत नाही. श्रवण, मनन व समाधि यांचा त्या हातोहात भंग करतात. दीवा व कापूर यांचा समागम झाला की एकमेकांची ढकलाढकली शक्य होईल काय? उभयतांची भेट होण्याची खोटी की कापूर दीवाच होऊन जातो. श्रुति व सूतिला जे त्याज्य त्या दुष्कर्मात जो सदा लोळत असतो व ज्याला योग्य व अयोग्य कर्म कळत नाही तो ज्ञानी असून स्वतःचे कोणते हित साधेल? तसेच जो नेहमी अशांत असून ज्याचे अंतःकरण अस्वस्थ आहे व इंद्रियांच्या लाडाने ज्याचे चित्त क्षुब्ध आहे तो ज्ञानाने परिपूर्ण होऊ शकत नाही. ज्याचे चित्तास समाधान आहे, जो गुरुचा शिष्य सदाचारी आहे, ज्याचे आत्मावरील ध्यान निश्चल आहे तोच एक ज्ञानसंपन्न होय. (ओ. १५-२७)

संसारात असो किंवा मोक्ष मिळविण्याच्या खटपटीत असो शेवटी तर स्वस्थानीच (ईश्वराकडे) जायचे असते. शरीर रूपी रथाचा मालक हो. नुसता शब्देच्छल करणारा काय करणार? येथे नुसत्या बडबडण्याला थारा नाही. अभ्यास हेच खेरे सार आहे. शरीराला रथाच्या ठिकाणी लाव व तू त्यात स्थिर बैस. या स्वतःच्या शरीराच्या रथाचा आपल्या बुद्धिला सारथी कर व स्वतः मालक होऊन रथात स्वस्थ चित्ताने बैस. मग विषयांच्या अनेक मागांची बिकट परंपरा ओलांडायला सारथ्याला सांग आणि मनरूपी लगामाने दहा इंद्रियरूपी उच्छृंखल घोड्यांना आवरायला लाव. घोडे जरी सैरावैरा धावले तरी लगाम त्यांना आपल्या जागी ठेवील. अशी ती लगाम सारथ्याच्या हातात सोपून तू खुशाल स्वस्थ चित्ताने बैस. सारथी कुशल व निपुण असला तरच घोडे कसून चालतात. परंतु तोच मनरूपी लगामाच्या आधीन असला तर ते शक्तिहीन हेतात

(चालू शकत नाही.). जेथे विवेकरूपी बुद्धिचे सारथ्य असते, ज्याचा मनावर ताबा आहे (समनस्क) व ज्याचे चित एकाग्र झालेले (समाहित) आहे त्यालाच परमपद प्राप्त होते. इतर लोक मार्गातच थकतात. ज्याचे मन सदा ताब्यात नसते, ज्याला कधी समाधान नसते तो त्या पदापर्यंत पोहोचतच नाही व त्याला संसाराचे फेरे चुकत नाहीत. ऐसे ते मोठे परमपद आपण होऊन जसेच्या तसे प्रकट होते व ते कुठे आहे या विषयीची मनाची शंका फिटते. (ओ. २८-३६)

येथे तर्कवाद (युक्तिवाद), अनुवाद (स्पष्टीकरणासाठी पुनरावृत्ति), प्रवाद (अफवांची बोलणी) किंवा संवाद (सल्लाभसल्लत) चालत नाही. येथे ईश्वरकृपेनेच दाद लागते. वादांचा काही उपयोगच होत नाही. येथे तर्काची चतुराई (शहाणपणा) चालत नाही. तर्क जाणणाऱ्याची मति कुंठीत होते. भोळा भावच सिद्धीस जातो. हीच येथली नवलाई आहे. उत्तम ज्ञानाला जे मूळ त्याची वाटचालच वेगळी व ती बुद्धिही वेगळी. आणि ते उत्तम ज्ञान देणारा शास्त्रज्ञाही वेगळाच असतो हे जाणावे. अमूल्य हे शरीर वाया चालले आहे, धनाची तृष्णा ही दुपारच्या सावलीसारखी फार टिकणारी नाही व हरीची माया पार करायला अवघड आहे हे सर्व जाणून संतांच्या पायी लागावे. संत हे संसाररूपी सागराची नव आहे. त्यातील तू एक उतारु हो. त्यांच्या शिवाय पलीकडे नेण्याला कोण समर्थ आहे? विवेक व वैराग्य या जोडीला जो जुंपील तो जड, मूर्ख किंवा दगड असला तरी त्याला संसाररूपी सागर अवघड नाही. भगवंताचे ऐश्वर्य सहा गुणांचे आहे. त्यातील 'वैराग्य' हे खरोखर पहिले ऐश्वर्य आहे. जो महा भाग्यवान् आहेत त्यांच्याच वाट्याला हे येते, इतरांच्या नव्हे. शास्त्राने योग्य ठरविलेले (विहित) कर्म केल्याशिवाय चित शुद्ध होत नाही व जोवर चितशुद्धि होत नाही तोवर ज्ञान संपादन होत नाही. म्हणून ज्ञानप्राप्तीचे मूळ कारण कर्म हेच जाणावे. नित्य (रोज करण्याची देवपूजा, उपासना, पंचकर्म वर्गे) व नैमित्तिक (ठराविक वेळी व प्रसंगी करण्याची उदा. वर्षश्राद्ध) कर्मे आचरल्याने (चित्ताचा) मळ धुऊन निघतो. अशा प्रकारे शुद्ध झालेल्या चित्तात विवेक व वैराग्य आणि शम (मनाचा निग्रह), दम (इंद्रियांचा निग्रह), उपरति (बाह्य प्रवृत्तिपासून निवृत्ति, विषयांच्या ग्रहणाची अरुचि), तितिक्षा (दुःखांच्या निवारणाचे उपाय केल्याशिवाय आणि त्यांच्याबद्दल चिंता व पश्चाताप केल्याशिवाय ती सहन करण्याची शक्ती), श्रद्धा आणि समाधान या साधनसंपत्ति उत्पन्न होतात व याच देही मुक्ति प्राप्त होते. फलाच्या इच्छेला व संकल्पाचा त्याग करून व मन एकाग्र करून जो सद्गुरुला अनन्यपणे शरण जातो त्याला सद्गुरु पदरी घेतो. ज्याने इंद्रियांच्या बाहेरच्या प्रवृत्ति टाकलेल्या आहेत व जो अनन्य व भाविक भक्त आहे तोच ज्ञानामुळे प्रज्ञावान् होतो. दुसरा उपाय चालत नाही. ज्ञान प्राप्त झाल्यावर देखील जर तो अर्धर्म मार्गाचे आचरण करील तर खाली या पृथ्वीवर (अत्र) किंवा वर स्वर्गात (अमुत्र) न राहता त्रिशंकूसारखा मध्येच लोबकळत राहील. जीवाची जी (आपण शरीर आहेत आत्मा नाही) ही अज्ञानाची वृत्ति तीच संसारकडे त्याला प्रवृत्त करते. आत्मज्ञान प्राप्त झाल्यावर तोच जीव संसारातून निवृत्त होतो. आत्म्याला (खरोखर) जाणणाऱ्याला अहंभाव कधीही नसतो, धर्म किंवा

अर्थम नसतो, शुभ किंवा अशुभ नसते. त्याला या संसारातले हित व अहित काय करायचे? देहाची अहंकार वृत्ति शांत झाली की तेथेच ताळ्काळ निवृत्ति घर करते व तीच जीवाची परमात्मस्थिती होय, ही खूण निश्चित बांधावी. प्रवृत्तिच्या ठिकाणी शत्रु व मित्र असतात. निवृत्तिचे नवल तर हेच की मीच मी सर्वत्र आहे हे पाहता शत्रुत्व किंवा मित्रत्व ते कुठले? अशा महासुखापुढे शरीराचे महादुःख ते काय बापुडे? जेव्हा महान् सुख आवडायला लागते तेव्हा ऐहिक (या पृथ्वीवरील) सुखासाठी कोण रडेल? ऐहिक दुःखाचे ढोगर जरी त्यावर कोसळले तरी केवळ धीरावा पर्वतराजच तो लवभरही हालत नाही. भगवंत ज्यावर प्रसन्न होतो त्यालाच मग तो वैराग्य देतो. त्याची विवेकाशी सांगड बांधतो व भवसागर पार उतरवितो. आरशातृ उमटणाऱ्या चेहच्याच्या प्रतिबिंबाप्रमाणे आत्म्याच्या स्पष्ट दर्शनाचा जो हेतु धरतो त्याला ही पृथ्वी (भूलोक) किंवा वरचा ब्रह्मलोक याशिवाय तिसरी जागाच नाही. यज केल्याने देवतांची तृप्ति झाली की पितृलोकाची प्राप्ती होईल, कर्मफलांच्या उपभोगांचा लाभ होईल, परंतु आत्मज्ञान लाभणार नाही. गंधर्व, मह:, जन, तप व सत्य (ब्रह्म) वर्गे लोकांतील आत्मदर्शन अतिशय अस्पष्ट असते म्हणून ज्यांना आत्मदर्शनाची आसक्ति असते ते भूलोक (या पृथ्वीवरील आयुष्य) भरपूर मागतात, (कारण) येथेच चित्तशुद्धि होते, आरशासारखी निर्मळ बुद्धि. लाभते आणि त्यात शुद्ध व पवित्र आत्मस्वरूप प्रतिबिंबित होते. दुसरे स्थान जे ब्रह्मलोक तेथेही आत्मदर्शन होते परंतु अनेक प्रकारचे अतिशय कष्टाचे प्रयत्न करावे लागतात. सापाप्रमाणे माया वेटाळते, आतून आतळ्या पीळते व बाहेरुनही सर्व शरीर कवटाळते. तिला टाळण्यास कोण समर्थ आहे? (ओ. ३७-६२)

“तुम्ही खिशात पत्रासपट रूपये असताना बसल्या बसल्या सर्व पाहता? काढा पाहू बाहेर आता. ब्रह्म तुमच्याच खिशात आहे” असे बाबा त्या ब्रह्मजिज्ञासूला म्हणताच त्याने हात घालून खिशातून पुडके बाहेर काढले व मोजताच त्यात दहादहाच्या पंचवीस नोटा निधाल्या. हे पाहून तो गृहस्थ मनातल्या मनातच विरघळला. केवढे महाराज अंतर्ज्ञानी असे आश्चर्य करीत त्याने बाबांचे चरणांवर मस्तक टेकले आणि आशीर्वचनाची उल्कंठेने वाट पाहू लागला. मग बाबा त्याला म्हणाले, “गुंडाळ आपले ब्रह्मगुंडाळे. लोभाचे वाटोळे झाल्याखेरीज तुला ब्रह्म मिळणार नाही. पुत्र, पशु वर्गे आणि धन कमावणे यातच ज्याचे मन आसक्त आहे त्याला द्रव्यरूपी विद्धि (व्यवधान) दूर झाल्याशिवाय ब्रह्मज्ञान कुठले? द्रव्याचा मोह फार कठीण. तृष्णारूपी भोवरे असलेला दुःखाचा जणूकाय हा डोहच. मद, मत्सर या मगरांच्या अस्तित्वामुळे सहन करण्यास कठीण. एक निःसृहच पार करू शकेल. लोभाशी ब्रह्माचे अखंड वैर. तेथे ध्यानाला स्थान नाही. मग कुठली मुक्ति व विरक्ति? खरोखर लोभिष्ट माणूस आचार—भ्रष्टच असतो. लोभाच्या ठिकाणी शांति नसते, समाधान नसते व निश्चितताही नसते. चित्तांत एक हा लोभ जरी ठाण करून बसला तरी सर्व साधने मातीत जातात. श्रुति व सृति यांना असंमत असे जे निषिद्ध (मना केलेले) पापकर्म यांतच जो सदैव आसक्त असतो त्याचे चित्त स्वस्थ नसते. त्यालाच ‘विक्षिप्त-चित्त’ म्हणतात. तो सदा दुष्कर्मात मढलेला असतो, विषयरूपी चिखलांत लोळत असतो व आपले हित व अहित त्याला दिसत नसते. ब्रह्मविज्ञान

(दृश्यमात्राचा लय होऊन एकच अद्वितीय ब्रह्म आहे असा अनुभव) प्राप्त होऊनही ज्याला (कर्म) फलाच्या इच्छेची विरक्ति नसेल तर फुकट त्याचे ब्रह्मविज्ञान, त्याला (खरा) आत्मलाभ झालेला नाहीच. कोणी काही मागावयास आला तर संत प्रथमता त्याचा अधिकार पाहातात व मग जशी ज्याची योग्यता किंवा अयोग्यता असेल तसेच त्याला ते देतात. ज्याच्या मनात रात्रंदिवस देहाचा अभिमान व विषयांचे चिंतन असेल त्याला गुरुच्या उपदेशाच्या शीणच की! दोघांच्या इच्छितांची व्यर्थ नासाडीच की! चित्तशुद्धि झाल्याशिवाय जो परमार्थात शिरू पाहतो त्याची ती नुसती ज्ञानगर्वाची मिरवणूक असते. त्यातून काहीच निष्पत्र होत नाही. म्हणून रूचेल (दुसऱ्याला आवडेल) तेच बोलावे व पचेल तितकेच अन्न खावे. नाहीतर व्यर्थ अजीर्ण होईल हे सर्वांना ठाऊकच आहे. माझा भांडार भरपूर आहे. जो जो जे मागेल ते ते मी देईन. परंतु घेण्याची शक्ति पाहिजे. मी तर सहन करू शकेल तितकेच देतो. हे जर लक्ष देऊन ऐकाल तर तुमचे कल्याण होईल. या पवित्र मशिदीत बसून मी खोटे बोलत नसतो.” (ओ. ६३-७९)

ही संतवाक्यरूपी अमृताची जणू काय नदीच, त्यात भावाथनि (वाक्यांचा अर्थ नीट समजून घेऊन) बुडी देताच अंतर्बाह्य शुद्धता लाभेल व मळ धुऊन निघेल. साई नाथांचा महिमा असा आहे की वर्णन करू जाता सीमाच पुरत नाही. त्या वर्णनाता कसली उपमा द्यावी? बाबा शुद्ध प्रेमाच्या आधीन आहेत. ते सगळ्यांचे ‘माऊली’ (माता) आहेत, दुःखाने पिडलेल्यांचे व कष्टाने थकलेल्यांचे विश्रांति स्थान आहेत. आश्रितांचे कल्पवृक्ष आहेत व दीनदुबव्यांची छाया आहेत. संसारावर पाणी देऊन, पर्वतांत व रानांत पौन धरून, एकांतवास स्वीकारून स्वतःच्याच कल्याणासाठी दक्ष असणारे संत पुष्कळ असतात. ते केवळ आपला स्वार्थ व परमार्थ साधतात. त्यांना इतरांची काय पडलीय? परंतु साईबाबा तसले संत नव्हते. आस्टेट व गणगोत नसताना आणि घरदार व स्त्रीपुत्र नसताना देखिल ते प्रपंचात राहात होते. पाच घरी मूठमूठच भिक्षा मागून आठही प्रहर झाडाखाली निवास करून, तुटपुंज्या (थित्या) संसाराचा पसारा मांडून लोकांना ते व्यवहार शिकवीत होते. स्वतः ब्रह्मस्थिती प्राप्त केल्यावर जनतेच्या कल्याणासाठी झिजणारे महाज्ञानी संत या जगात फारच थोडे. धन्य तो देश, धन्य ते कुळ, धन्य ते निर्मळ आईबाप की ज्यांच्या पोटी असे हे शुद्ध रत्न जन्माला आले. प्रयत्न केल्याशिवाय परिस्त सापडावा व तो दगड समजून बहुतांनी दूर फेकून घावा तसेच या परम भागवताला या शिरडीत बहुत काळ कोणी ओळखिला नाही. अकिरड्यात पडलेले रत्न पोराबाबांस सापडले म्हणजे ते जसे वाटेल तेथे फेकतात व खुशाल दगडासारखे तुडवतात (तसेच साईबाबांच्या बाबतीत सुरवातीला झाले.). (ओ. ८०-९०)

असो. या प्रमाणे तो ब्रह्माचा भोक्ता बाबांच्या आशीर्वादानेच तृप्त झाला (व परत गेला). तुमची आमची सर्वांची हीच गत. अवघड रस्ता सोडून घावा. जोवर जीभेने काढ विषयांचा स्वाद घेणे, कानाने शब्द ऐकणे, त्वचेने स्पर्शाचे सुख भोगणे, नाकाने सुंगव घेणे, व ढोक्याने सुंदर अवयवांचे दर्शन घेणे असते तेवर विषयांचे संयमन

अशक्य. सर्व एषणा (इच्छा) आधी सोडून सद्गुरुता अनन्य शरण गेलेला असा दृढ
श्रद्धायुक्त जो साधक तोच आत्मज्ञानाता पात्र होय. कान वगैरे पाच इंद्रिये जेव्हा
आपापल्या विषयांना सोडतील, मन जेव्हा संकल्प व विकल्प करणे खात्रीने स्वतःच
सोडून देईल व बुद्धिदेखील जेव्हा अशाप्रकारे निश्चल झालेल्या अंतःकरणात आपला
निश्चय करण्याचा व्यापार बंद करेल, तेव्हा (होणारी स्थिती) हीच खरी परमगति आणि
तेच निर्विकार ब्रह्म. बुद्धि निश्चय न करणारी होईल व चित्तात मी तोच एक आहे,
माझ्याशिवाय दुसरे जगात काही नाही, असे चैतन्य प्रकटेल तोच भाग्यवान आत्म्याला
जाणेल. विषयांपासून तोंड फिरविले की इंद्रिये आत्म्याकडे तोंड करतील आणि तेव्हाच
आत्मसुख प्रकट होईल. इतर सर्व सुख नव्हेच. जे विषयांच्या विकारांनी झाकलेले
आहेत त्यांना अतिसूक्ष्म व दिसण्यास अवघड असे परमानंद प्राप्तीचे साधन जे आत्मज्ञान
ते समजणे फार कठीण. ब्रह्मदेवाच्या पदापर्यंत या लोकाच्या व परलोकाच्या विषयांमध्ये
ज्याला आसक्ति नाही तोच एक ब्रह्मपदाचा अभिषेक झालेला व मुक्त जाणावा. चित्ताला
विषयांपासून हळूहळू माघारी फिरवून आत्मरूपी स्थिर करून आत्मज्ञान जोडावे, या
लोकी व परलोकी (कर्म) फलांची विरक्ति व हर्षशोक वगैरे द्वंद्वांचा त्याग हे बुद्धिमंत
लोकच भोगू (सहन करू) जाणे व हाच तो अध्यात्माचा (आत्मज्ञानाचा) मार्ग. (ओ.
११-१०२)

मज नको हे मोठेपण

मी कोण? असे काय हो पुसता
मी याचक आहे साई माझा दाता
नका म्हणूत मजला श्रेष्ठ श्री साई भक्त
मज हवे प्रेम अन् अषिश साईचे फक्त

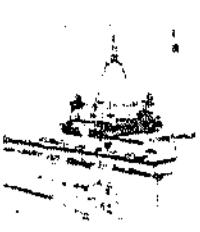
★ ★ ★ ★

तुम्ही वय परत्वे थोर मंडळी सज्जान
भक्तीत रंगला कसे द्यावे सांगून
मज पुसती जन हे साई कोण कोठून आले
या भाग्य विधात्याचे कोडे कधी न सुटले

★ ★ ★ ★

जात, पात वा धर्म कोणता हेही कुणा नच कळले
वय मर्यादाही कुणी न सांगू शकले
वेदशास्त्र अन् बुद्धी वाद हे थकले हाय खावून
'पोतनीस' म्हणे नको हे मोठेपण.

— श्री. डी. बी. पोतनीस
पिपरी, पुणे-४११०१७.

द्रौपदीची थाळी आणि बाबांची उटी

— श्री. शं.ग. सारंगधर

अ/८, 'साईकुटीर', डहाणूकरवाडी,
पां. साळुंके मार्ग, दत्तमंदिर रस्ता,
कांदिवली (पश्चिम), मुंबई-४०० ०६७.

द्यूतात हरलेला धर्मराज अधोवदन वनवासाला निघाला होता, बरोबर द्रौपदीसह बाकीचे चार पांडव पण होते. द्यूताचे आव्हान नाकारणे हा अर्धर्म आहे असे मानणाऱ्या धर्मराजाला. द्यूतात हरल्याचा विषाद नव्हता. पण आता अतिथी, ब्राह्मण विन्मुख जातील याची त्याला खंत वाटत होती. वैभव काळात असे घडले नव्हते. म्हणून धर्मराजाने सूर्यनारायणाची उपासना सुरु केली.

भगवान आदित्यनारायण प्रसन्न झाले. धर्मराजाला एक थाळी देऊन म्हणाले, "लक्षावधि ब्राह्मण जेवून उरेल असे तू इच्छिशील ते षड्स अन्न ही थाळी बारा वर्षे पर्यंत देईल. मात्र शेवटी द्रौपदी जेवून थाळी स्वच्छ करून ठेवल्यावर पुन्हा त्या दिवशी अन्न निर्माण होणार नाही."

सूर्यनि दिलेल्या थाळीमुळे विजनवासांतही हजारो ब्राह्मण धर्मराजाच्या पर्णकुटीत जेवून जातात हे ऐकून दुष्ट दुर्योधनाचा संताप अनावर झाला. पांडवांचे संत्व हरण करण्यासाठी काय उपाय योजावा याचा विचार त्याच्या मनात चालू असतानाच दुर्वासि ऋषि आपल्या हजारे शिष्यांसह हस्तिनापूरात आले. नुकताच चातुर्मास सुरु झाला होता. पांडवांच्या संत्व हरणाचा उपाय सापडल्याच्या आनंदात दुर्योधनाने दुर्वासांचे स्वागत केले. आता चातुर्मासात इथेच वास्तव्य करावे व आपल्या सेवेची संधी दुर्योधनाने मला द्यावी अशी त्यांची प्रार्थना केली. दुर्वासांनी ते मान्य केले. चार महिने कलिपुरुषाचे घरचे अन्न खाल्याने मतिश्रंश झालेल्या दुर्वासांनी दुष्टाने मागितलेला वर त्याला दिला. वर असा होता:— दुर्वासांनी आपल्या सर्व शिष्यांसह पांडवांकडे जाऊन रात्री बारा वाजता भोजन मागावे. सूर्यनि दिलेल्या थाळीमुळे धर्मराज वनवासातही लक्षावधि ब्राह्मणांना भोजन घालतो. तेव्हा त्याला हे अशक्य नाही.

रात्री बारा वाजता दुर्वास आपल्या शिष्यांसह पांडवांच्या पर्णकुटीजवळ आले. दारातील हाक ऐकून धर्मराजाने दार उघडले. इतक्या मध्यरात्री दारात दुर्वासांना पाहून क्षणक्षर तो गांगरलाच. पण स्वतःला सावरून त्याने दुर्वासांचे स्वागत करून आपली काय सेवा करू असे त्यांना विचारले.

"येथे ब्राह्मण भोजने चालतात, ब्राह्मण येथून विन्मुख जात नाहीत, असे ऐकले म्हणून तुझ्या दारी आलो आहोत. आम्ही सर्व क्षुधेने व्याकुळ आहोत. तरी आम्हाला भोजन दे" असे दुर्वासांनी सांगताच, संप्रमित झालेल्या धर्मराजाने द्रौपदीकडे पाहिले. प्रसंगावधान राखून द्रौपदी म्हणाली, 'आपण सर्व नदीवर जाऊन स्नान करून या. तोपर्यंत भोजन तयार होईल.'